

TUSSEN

Zomer
2026

BRIELLE

Kiezen voor de Kerk

Bisschop Van den Hende:

*Een bijzondere
ontdekking*

Nieuwe katholieken:

Kerktoetredersdag

Brielle:

*In kracht van
de Heilige Geest*

Met gratis
bewaarposter!

Magazine van het
Bisdome Rotterdam

3

BISSCHOP

Laurentius

4

WOORD VAN GOD

'De Heer is mijn herder'

6

LAURENTIUS IS VERWONDERD

HH. Martelaren van Gorcum

7

MISSIONAIRE KERK

Huiskringen voor geloof
en gemeenschap

10

BISSCHOP

Een bijzondere ontdekking

13

NIEUWS

Kort nieuws

14

KIEZEN VOOR DE KERK

Charlotte en Kinpok Xiong
aan het woord

16

VERSLAG

Inspirerende
kerktoetredersdag

BEWAARPOSTER!

Daphne van Roosendaal
Hoofdredacteur

Het 70-jarig jubileum van het bisdom staat in het teken van de missie van de Kerk. Als patroonheilige van het bisdom kan de heilige diaken Laurentius ons hierbij inspireren, schrijft bisschop Van den Hende op de pagina hiernaast.

Verderop in dit nummer (p. 10-12) schrijft de bisschop over een wel heel bijzondere ontdekking die hij deed in een oud gebedenboek. Daarin stak een gebedsprentje uit 1959 met een "gebed voor ons bisdom", waarin die missie terugkomt met Laurentius als voorbeeld.

Speciaal vanwege het jubileumjaar vindt u middenin dit nummer een gratis bewaarposter met daarop het Laurentiusraam uit de kathedraal in Rotterdam. En ook een kleurplaat om kinderen bekend te maken met het bijzondere verhaal van Laurentius.

Tussenbeide kreeg daarvoor niet vier maar nog eens vier extra pagina's, die zijn ingevuld met mooie missionaire artikelen. Lees meer over de ervaringen in de Sint Jan de Doper parochie met huiskringen (p. 7-9). En volg de ontwikkelingen rond de Vitaliteitstoets van het bisdom, waarmee parochies met het oog op de missie in kaart brengen hoe ze ervoor staan (p. 20-21).

In het verlengde van de Vitaliteitstoets en vanwege het jubileum gaan enkele projectmedewerkers dit jaar in gesprek met pastorale teams en vrijwilligers. Heleen van de Reep is een van hen. Zij vertelt over evangelisatie en catechese in een missionaire parochie (p. 24-25).

Op zaterdag 11 juli vindt de Nationale Bedevaart Brielle plaats in het Heiligdom van de HH. Martelaren van Gorcum. Blader naar p. 32 voor de video waarin de custos van het Heiligdom, pastoor Jack Glas, u van harte uitnodigt voor deze bijzondere bedevaartdag.

Namens de redactie wens ik u veel leesplezier! ■

19

TUSSENSTOP

Vier, wandel, kom op verhaal

20

VERSLAG

Vitaliteitstoets brengt beweging

22

LAURENTIUS ZINGT

Lievelingslied van de kinderen

24

INTERVIEW

Kansen voor catechese in
Brielle

26

NEEM EN LEES

Waar beginnen?

28

JUBILEUMJAAR

Met Laurentius door
het bisdom

30

DIALOOG

Het gesprek tussen generaties

32

BRIELLE

In de kracht van
de Heilige Geest

33

IN MEMORIA EN PERSONALIA

COLOFON:

Tussenbeide is een uitgave van het bisdom Rotterdam. Het blad verschijnt vier keer per jaar.

Hoofdredacteur:

Daphne van Roosendaal
Redactie: Frits Vermeulen,
Jolanda de Wolf

Redactie, administratie, advertenties:

Koningin Emmaplein 3,
3016 AA Rotterdam
T: 010 - 281 51 71
E: tussenbeide@bisdomrotterdam.nl
I: www.bisdomrotterdam.nl

IBAN: NL30INGB0000464304

Conceptontwikkeling,
grafisch ontwerp en vormgeving:
Dailymilk, Rotterdam

Redactioneel advies conceptontwikkeling:

Bureau Wielenga / Sjoerd Wielenga

Coverbeeld: Guus Schoonewille

Ontwerp: dailymilk
Vormgeving: Michael Moras, Da's Straff
Druk: Coldset, Beringen

Abonnementen:

€ 1,50 per jaar voor parochies.

Tussenbeide wordt verpakt in rietsuiker folie.

Dit heeft het Vinçotte OK biobased **** certificaat. De folie is niet composteerbaar, maar wél volledig recyclebaar binnen het reguliere inzamelsysteem (afval wordt grondstof).

Artikelen uit Tussenbeide mogen met bronvermelding vrij worden overgenomen in parochiebladen. Illustraties en foto's mogen alleen worden gebruikt als vooraf toestemming is verleend door de redactie.

Laurentius

+ Johannes van den Hende
Bisschop van Rotterdam

Ons bisdom viert dit jaar het 70-jarig jubileum. Twee 3D-beelden van onze patroonheilige, de heilige Laurentius, maken vanwege het jubileum een rondgang langs parochies en instellingen.

Als Kerk hebben we een drievoudige zending te vervullen: het vieren, het leren en het dienen. Ook Laurentius was in zijn tijd (225-258) samen met medegelovigen actief op alle drie deze missionaire terreinen.

Hij assisteerde als diaken aan het altaar in de liturgie. Hij ondersteunde armen en kwetsbaren. Hij getuigde van zijn geloof en leerde aan anderen wat de liefde van Christus betekent.

Ons jubileumjaar daagt ons uit om met gelovige ogen te kijken naar het heden en de toekomst van de Kerk, in het bijzonder van ons bisdom. Het is duidelijk dat een gelovige inzet zoals die van Laurentius ook in onze tijd broodnodig is.

Dit jubileumjaar geeft opnieuw ieder van ons de kans om naar het voorbeeld van Laurentius bij te dragen aan de drievoudige opdracht van ons bisdom als gedeelte van het wereldwijde Volk van God. Als je naar statistieken kijkt dan is in de loop van zeventig jaar ons bisdom kleiner geworden, maar de evangelische opdracht blijft de rode draad in ons kerkelijk leven.

In iedere tijd weet de Heer wat wij nodig hebben. Daartoe deelt Hij aan ieder van ons zijn gaven en talenten uit. Ik bid dat we samen gevoelig en ontvankelijk mogen blijven voor de roeping van Christus.

Lang geleden al durfde Laurentius zijn gehele leven aan die Heer toe te vertrouwen. Ik ben ervan overtuigd dat de heilige Laurentius onze tochtgenoot is door zijn voorspraak en voorbeeld, telkens wanneer we in goede samenwerking met elkaar de blijde boodschap van de Kerk van Christus blijven dienen en uitdragen. In dit perspectief wens ik ons allen een mooie tweede helft van het jubileumjaar. ■

---

*‘Ons jubileumjaar
daagt ons uit’*

‘De Heer is mijn herder’

Door Daphne van Roosendaal

Derek Franciscus Herman Mekking (30)

Woont in: Den Haag

Is: Servicedesk medewerker bij de TU Delft en lid parochiebestuur Maria Sterre der Zee

Tien jaar geleden werd ik gedoopt. Dat moment voelde voor mij niet als een eindpunt, maar juist als het begin van een nieuwe reis. Ik wilde echt onderdeel worden van de gemeenschap. Vanuit mijn motivatie ben ik allerlei vrijwilligersgroepen binnen de parochie afgegaan. Ik dacht: ik hoor nu bij deze familie, dus ik wil de mensen leren kennen en zij moeten ook mij leren kennen. Ik begon de sociale media van de parochie te beheren, nam later het werk van de webmaster over en werd uiteindelijk gevraagd voor het parochiebestuur. Als jonger iemand en als nieuwe katholiek.

OMA

Tijdens vakanties met het gezin gingen we altijd kerken binnen om een kaarsje aan te steken. Op de basisschool was godsdienstles mijn favoriete vak. Maar verder deed ik niets met het geloof. Totdat mijn oma ernstig ziek werd. Ze kreeg Alzheimer en Parkinson. Op haar sterfbed had ze ineens een helder moment. Ze keek me recht aan en zei: "Altijd blijven lachen." Op dat moment vulde de kamer zich met zonlicht. Alles leek wit te worden. Daarna ben ik het Onze Vader en het Weesgegroet uit mijn hoofd gaan leren. Waarom precies weet ik niet, maar ik vond er enorme steun in. Tijdens mijn oma's uitvaart kon ik de gebeden meebidden, tot verbazing van mijn ouders en opa. Mijn opa is katholiek en nam me mee naar zijn kerk, de Jacobus de Meerdere. Er ging een hele nieuwe wereld voor me open en ik kreeg datzelfde warme gevoel weer. Ik kwam thuis.

Hoewel de woorden "altijd blijven lachen" natuurlijk niet in de bijbel staan, voelde het moment als een goddelijke aanraking die mij licht gaf in de duisternis. Het licht gaf mij een vertrouwd gevoel, dat hoop gaf. In dat diepe vertrouwen op de Heer mag ik elke nacht rusten en weer wakker worden in zijn licht.

THUISKOMEN

Psalm 23 is een tekst die ik vaak bid. Hij is verbonden met dat gevoel van thuiskomen en geeft vertrouwen. Psalm 23 zegt: De Heer is mijn herder. Hij laat mij rusten in groene weide en voert mij naar vredig water. Een andere tekst is Johannes 1, 5:

het licht schijnt in de duisternis. Daarmee begon de viering van de paaswake waarin ik werd gedoopt. Het licht van Christus werd binnengedragen in de donkere kerk.

REISBIJBEL

Bij mijn doop kreeg ik een bijbel van mijn tantes en ooms. Het is een reisbijbel. Hij heeft een rits, zodat je hem dicht kunt doen. Voorin staat een tekst van hen. Het is toepasselijk dat het een reisbijbel is, want ik was mijn reis in het geloof begonnen. Het doopsel is het begin van een reis, waar je leert wat vertrouwen is, wat liefde is, waar je leert wat geloven is en leert wat hoop is. Het is een reis waarop je leert hoe je als gemeenschap kan leven, waar je leert wat thuiskomen is en hoe je dat thuis ook aan anderen kunt geven.

Nog een laatste belangrijke bijbeltekst is voor mij dat onze namen staan geschreven in Gods hand, naar Jesaja 49, 16. God houdt mij vast. Ook als ik afdwaal. Bijvoorbeeld als ik te veel met mijn hoofd bezig ben. Je hoofd staat ten dienste van je hart, want in je hart rust de Heer. ■

Beeld: A Broese-Van Hall. Bewerking: IMPULSAR

HH. Martelaren van Gorcum

- Wat:** Drieluik van de HH. Martelaren van Gorcum
Wanneer: 1957
Wie: Antoon Winkel
Waar: Waar: kathedrale basiliek Sint-Bavo Haarlem, HH. Martelaren van Gorcumkapel
Materiaal: Olieverf op paneel

centraal staat. Het grote middenpaneel toont de ophanging van de negentien martelaren in een turfschuur in Den Briel, een directe verwijzing naar de kruisdood. De zijluiken tonen de wrede aanloop naar deze executie. Links zijn de brute geseling en de kille onverschilligheid van de rechters te zien. Rechts verbeeldde de kunstenaar de ontkleding, de zware kruisweg en de publieke bespottung van de geestelijken.

Het bisdom Rotterdam viert het 70-jarig jubileum. Toen het bisdom werd opgericht, wilde de Rotterdamse clerus dit historische moment markeren met een bijzonder afscheidscadeau voor het 'oude' bisdom Haarlem, waar het gebied van het bisdom eerst bij hoorde. Ze schreven een prijsvraag uit voor een kunstwerk met de 'Imitatio Christi' (de navolging van Christus) van Thomas à Kempis als centraal thema. De Dordtse kunstenaar Antoon Winkel won deze prijsvraag. Hij creëerde een indrukwekkend drieluik over het lijden en sterven van de Martelaren van Gorcum als ultiem voorbeeld van deze navolging. Mgr. Huibers van Haarlem nam het geschenk op 24 april 1956 officieel in ontvangst tijdens een plechtige hoogmis.

HET DRIELUIK

Kunstenaar Antoon Winkel verbeeldde de marteldood uit 1572 in zeven scènes, waarin de parallel met het lijden van Christus

DE BUITENZIJDE

Ook de buitenzijde van de luiken zijn beschilderd. Links staat Sasbout Vosmeer afgebeeld, de eerste apostolisch vicaris (rechtstreekse vertegenwoordiger van de paus), vergezeld door het wapen van Zuid-Holland dat symbool staat voor het katholieke missiegebied in de destijds protestantse Noordelijke Nederlanden.

Rechts prijkt Nicolaas van den Borch, de eerste bisschop van Middelburg, naast het wapen van Zeeland. Als theologische bekroning van het gehele kunstwerk is boven het drieluik de lijdende Christus zichtbaar. Winkel gaf dit weer via twee engelen die de zweetdoek van Veronica omhooghouden. Dit meesterwerk verbindt zo op unieke wijze de regionale kerkgeschiedenis met diepe religieuze symboliek. ■

Door Ingrid Henkemans, Erfgoedexpert Museum Catharijneconvent

Huiskringen voor geloof en gemeenschap

Achttien belangstellenden kwamen donderdagavond 7 mei naar de Sint Jan de Doper Parochie in Gouda e.o. om meer te horen over huiskringen. In het verlengde van een presentatie bij de landelijke conferentie Missionaire Parochie werd de uitnodiging breed uitgezet. Zo waren er deelnemers uit het hele land.

Door Sjoukje Dijkstra

De avond in Gouda over huiskringen was vooral praktisch van opzet: hoe begin je als parochie met kleine geloofsgroepen, wat vraagt dat aan voorbereiding en hoe houd je zo'n kring verbonden met de grotere parochiegemeenschap?

Linda de Graaf-Keijzer en Laura van Steekelenburg-Jansen namen de aanwezigen mee in de ervaringen die in hun parochie zijn opgedaan. De huiskringen zijn daar inmiddels twee jaar actief. Op dit moment zijn er 49 deelnemers, verdeeld over acht groepen. De groepen komen samen rond ontmoeting, gebed, geloofsverdieping en onderlinge betrokkenheid. "Hoe mooi is het als je juist in de parochie, de plek waar je naar de mis gaat en waar je elkaar ontmoet, ook kleinere groepen hebt waarin mensen kunnen groeien in geloof", aldus Laura.

VERVOLG OP ALPHA

Het initiatief ontstond onder meer vanuit de vraag wat er na Alpha gebeurt. Linda: "Na Alpha dachten we: hoe kunnen we deze mensen een plek geven? Ze zijn tien weken lang met elkaar opgetrokken, er is een hechte groep ontstaan en ze hebben een geloofsweg afgelegd. Maar dan daarna?" ▶

Beelden: Bisdome Rotterdam

Laura:

‘Voor sommige mensen is het ongewoon of nieuw’

Volgens Linda past het initiatief bij de missionaire beweging binnen de parochie. “We zijn geroepen om eropuit te gaan en leerlingen te maken”, zei ze. “Juist in die kleine groepen zien we dat mensen stappen gaan zetten om leerling van Jezus te zijn. Ze willen groeien in hun relatie met God.”

VASTE STRUCTUUR

Tijdens de avond legden Linda en Laura uit dat iedere huiskring een vaste opbouw heeft. Een avond begint met ontmoeting en gebed, daarna is er ruimte voor inhoud, gesprek, voorbeden en afsluiting. Ook zingen kan een plek krijgen, al erkenden zij dat dit in sommige groepen best spannend is.

“Voor sommige mensen is dat ongewoon of nieuw”, zei Laura. Linda vulde aan dat de gezamenlijke Connect-avonden helpen om daarin te oefenen. Die worden drie keer per jaar gehouden voor alle deelnemers. “Als je met een grotere groep bent, is het makkelijker. We hopen dat de stap dan kleiner wordt om dat ook in de eigen huiskring te doen.”

MATERIALEN

De inhoud verschilt per groep. Veel kringen begonnen met bestaand materiaal, zodat zij niet meteen zelf alles hoefden te bedenken. “We wilden de groepen goed materiaal bieden”, vertelde Linda. “Zeker als je begint, moedigen wij aan om gewoon met beschikbaar materiaal te starten. Dan hoef je niet na te denken over de inhoud en kun je wennen aan het format.”

Linda:

‘Na Alpha dachten we: hoe kunnen we deze mensen een plek geven?’

ZES KERNWAARDEN

De huiskringen werken vanuit zes kernwaarden. Ze moeten een plek zijn om elkaar te ontmoeten, relaties op te bouwen, geloof te delen en geloofsvragen te bespreken, elkaar aan te moedigen trouw te blijven aan Gods Woord en de Kerk, samen te bidden en lief en leed te delen.

“Het mag een groep zijn waar je er voor elkaar bent als iemand pijn of verdriet heeft”, zei Laura. Tegelijk gaat het ook om gewone verbondenheid, rond bijvoorbeeld verjaardagen, barbecues en het samen bezoeken van bijeenkomsten. “Het wordt echt gedragen door de huiskring zelf.”

Die eigen verantwoordelijkheid is belangrijk, benadrukten beiden. Iedere groep heeft een contactpersoon voor praktische zaken en een cultuurdrager die de kernwaarden in het oog houdt. “Dat is geen grote rol of zware belasting”, legde Laura uit. “Het is iemand die alert blijft op de vraag: hoe gaat het met deze kernwaarden in onze groep?”

Vragen aan Linda en Laura uit de zaal

Hoe groot mag een huiskring worden?

Een huiskring bestaat idealiter uit maximaal negen personen. Wordt een groep groter, dan is het de bedoeling dat deze zich op termijn splitst in twee kleinere groepen. Zo blijft er ruimte voor ontmoeting en voor nieuwe deelnemers.

Hoe vaak komen de groepen samen?

Idealiter eens per drie weken. De avonden duren meestal tussen de twee en tweeënhalf uur. Daarnaast zijn er drie Connect-avonden per jaar waar alle huiskringdeelnemers van de parochie elkaar ontmoeten. Deze staan ook open voor geïnteresseerden die overwegen bij een huiskring aan te gaan sluiten.

Moeten alle groepen hetzelfde materiaal gebruiken?

Nee. De initiatiefnemers moedigen nieuwe groepen wel aan om te starten met bestaand materiaal, zoals Sycamore of Alpha-vervolgmateriaal.

LEERPROCES

Hoe ga je om met nieuwe mensen? Kunnen deelnemers zomaar aansluiten? Hoe maak je groepen in een grote parochie met meerdere geloofsgemeenschappen? En wat doe je met bestaande groepen die al langer samenkomen? Linda vertelde dat dit ook in hun parochie een leerproces is. Nieuwe mensen kunnen zich aanmelden, maar soms worden zij eerst uitgenodigd voor een Connect-avond. "Dan beleven ze eerst wat een huiskring inhoudt", zei ze. "Daarna kan gekeken worden waar iemand kan aansluiten."

Ook het mengen van groepen kwam ter sprake. Na twee jaar worden de groepen opnieuw ingedeeld. Dat is spannend, erkende Linda, maar bewust gekozen. "Anders blijf je misschien in een kringetje dat heel fijn is, maar we willen dat groepen ook open blijven staan voor nieuwe mensen."

Kunnen nieuwe mensen tussentijds aansluiten?

Ja, maar daar wordt bewust mee omgegaan. Nieuwe deelnemers worden soms eerst uitgenodigd voor een Connect-avond, zodat zij eerst kunnen ervaren wat een huiskring inhoudt.

Waarom worden groepen na twee jaar opnieuw gemixt?

Volgens Linda helpt dat om open te blijven voor nieuwe mensen en te voorkomen dat groepen te gesloten worden. Want je bent met elkaar gemeenschap.

Zijn er aparte groepen voor jongeren, mannen of vrouwen?

Dat kan. In de Sint Jan de Doper parochie is er bijvoorbeeld een vrouwengroep en ook een groep met jongvolwassenen gestart. Volgens de initiatiefnemers blijft het maatwerk.

Hoe houd je de groepen verbonden met de Katholieke Kerk?

Groepen die ander materiaal gebruiken dan bijvoorbeeld Alpha en Sycamore worden aangemoedigd steeds twee vragen mee te nemen: wat zegt de Bijbel hierover, én wat zegt de Catechismus van de Katholieke Kerk hierover?

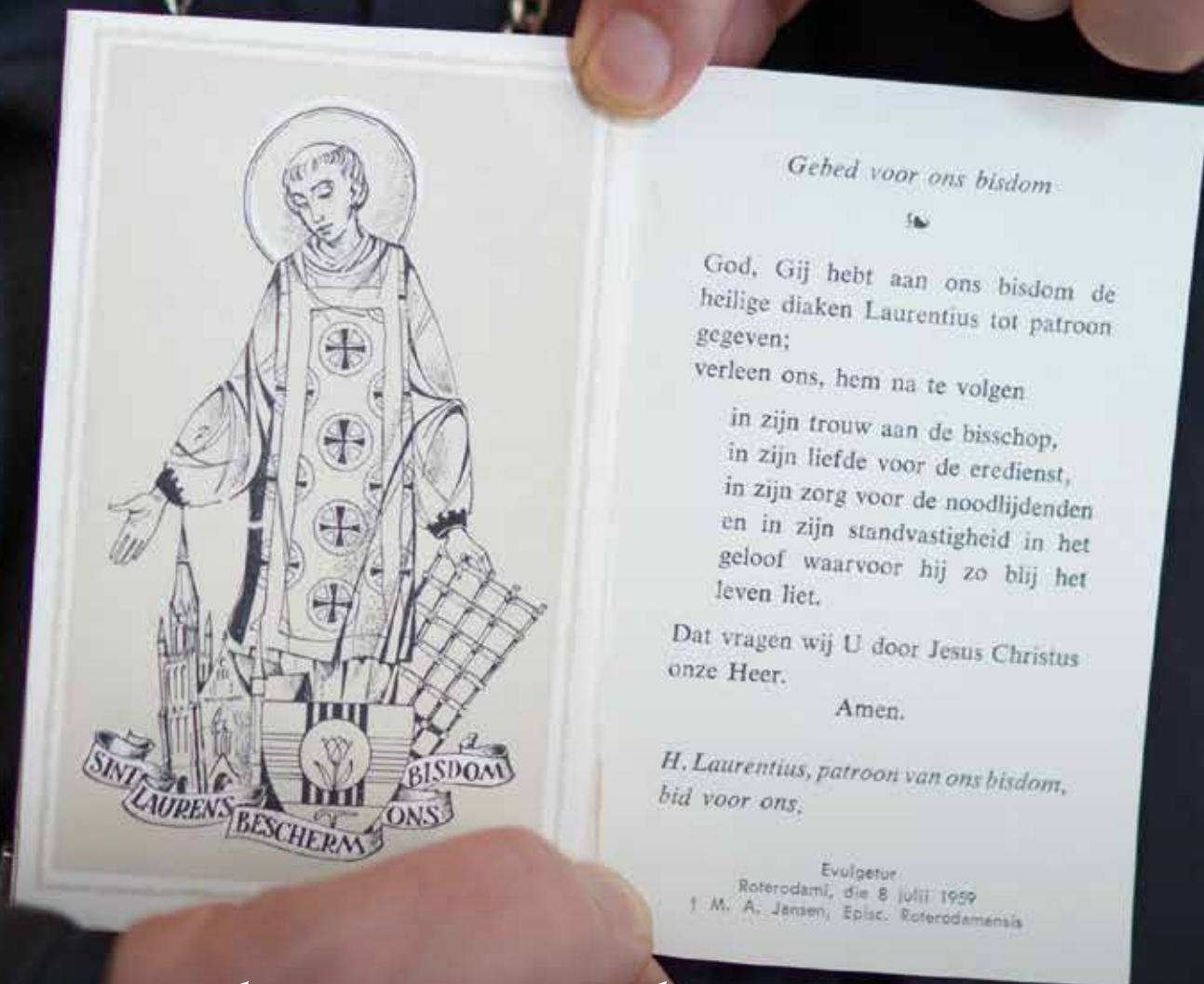
Opvallend aan de aanpak is dat het initiatief niet als losse proef is opgezet. Er is een huiskringgids gemaakt, met visie, kernwaarden, structuur, gebeden, praktische aanwijzingen en materiaalkeuzes. Andere parochies mogen het materiaal gebruiken en aanpassen aan hun eigen situatie. "Wij hebben echt een goed fundament willen leggen", zei Laura. "Dit is waar we de huiskringen op bouwen."

GELOOF LATEN GROEIEN

Linda benadrukte dat een coördinator belangrijk is. "Stel iemand aan die dit gaat aanpakken. Er moet iemand zijn die aanspreekpunt is, de communicatie doet, een informatieavond organiseert, mensen enthousiast maakt en de groep-

jes helpt vormen." Hoewel de avond vooral praktisch was, klonk steeds door waar het uiteindelijk om gaat: mensen helpen om te groeien in geloof en gemeenschap. Linda vertelde hoe zij tijdens Connect-avonden geraakt wordt wanneer mensen hardop leren bidden. "Dat raakt me echt. Je ziet mensen groeien."

Aan het einde van de avond werd gezamenlijk gebeden voor de aanwezigen en de parochies die zij vertegenwoordigden. Daarna gingen de bezoekers met de huiskringgids naar huis, vaak nog met vragen, maar ook met concrete handvatten. "Het vuur dat in onze harten brandt", bad Linda tot slot, "mogen we meenemen naar onze parochies." ■

Een bijzondere ontdekking

Door bisschop Van den Hende

In een oud gebedenboek ontdekte bisschop Van den Hende een bijzonder prentje dat werd uitgegeven in 1959, kort na de oprichting van het bisdom Rotterdam.

Met de verhuizing in 2027 van het bisdomkantoor naar een kleinere locatie in Blijdorp in het vooruitzicht, ben ik af en toe al bezig met opruimen en ontspullen. In dit kader viel mijn oog op een klein wat versleten gebedenboek. Toen ik het van de boekenplank pakte en het opende viel er een gebedsprentje uit. Het bleek uitgegeven in 1959 met de goedkeuring van monseigneur Martinus Jansen, de eerste bisschop van het bisdom Rotterdam.

Op de voorzijde van het gebedskaartje staat de heilige diaken Laurentius, met aan zijn voeten het rooster (verwijzing naar zijn marteldood) en in het klein de eerste kathedraal van het bisdom Rotterdam (1956-1967) destijds gelegen aan de Westzeedijk. Ook is het wapen van bisschop Jansen te zien met daarbij een korte bede: "Sint Laurens bescherm ons bisdom." Sinds de middeleeuwen is Laurentius de patroonheilige van de stad Rotterdam en bij de oprichting in 1956 stelde paus Pius XII tevens ons bisdom onder de bescherming van de heilige Laurentius van Rome.

GEBED VOOR ONS BISDOM

Aan de binnenzijde zien we aan de goedkeuring dat het prentje is uitgegeven in 1959, kort na de oprichting van het bisdom Rotterdam in 1956.

Opvallend is de tekst van het "Gebed voor ons bisdom" aan de binnenzijde. Vanwege de missie van de Kerk, die is om het evangelie te verkondigen, spreken we vaak van de "drievoudige opdracht van de Kerk". We vinden deze drieslag onder meer in de encycliek *Deus Caritas Est* (2005) van paus Benedictus.

Hij schrijft daarin: "De zending van de Kerk drukt zich uit in een drievoudige opdracht: verkondiging van het woord van God (kerugma-marturia), viering van de sacramenten (leiturgia) en het dienstwerk van de liefde (diakonia). Het zijn opgaven die elkaar wederzijds veronderstellen en die niet van elkaar los te maken zijn" (*Deus Caritas Est*, nr. 25).

'Uit dit prentje uit 1959 blijkt dat deze drievoudige opdracht als het ware in het DNA van het bisdom zit'

Uit dit prentje uit 1959 blijkt dat deze drievoudige opdracht als het ware in het DNA van het bisdom Rotterdam zit. Want al bij de oprichting van het bisdom zeventig jaar geleden was er sprake van.

Aan God wordt gevraagd om het bisdom Rotterdam, in verbondenheid met zijn bisschop, de kracht te geven zijn patroonheilige Laurentius na te volgen: in zijn trouw aan de bisschop, in zijn liefde voor de eredienst, in zijn zorg voor de noodlijdenden en in zijn standvastigheid in het geloof.

HET VOORBEELD VAN LAURENTIUS

Het gebed verbindt die navolging van de heilige Laurentius dus heel concreet met de drievoudige zending van de Kerk. Als diaken en trouwe medewerker van de bisschop van Rome (paus Sixtus II) heeft Laurentius destijds in Rome samen met anderen de opdracht van het vieren, dienen en leren daadwerkelijk in praktijk gebracht. Dat zien we ook op het glas-in-loodraam in onze huidige kathedraal. U vindt het in het

middenkatern van deze Tussenbeide als bewaarposter. Het grote kleurrijke raam brengt de inzet van Laurentius heel bijzonder tot uitdrukking. Aan de ene kant van het raam wordt aan Laurentius door de paus een kelk overhandigd als verwijzing naar de viering van de liturgie en aan de andere zijde van het raam krijgt hij een buidel in beheer met geld dat hij onder meer aan de armen zal besteden. In het midden van het raam staat zijn getuigenis, zijn marteldood op een rooster met vuur nadat hij aan de keizer de liefde van Christus verkondigd heeft en hem leerde dat de armen en de kleinen de schatten zijn van de Kerk.

ZEVENTIG JAAR LATER

Ik was verrast dat ik dit gebedsprentje nu op het spoor kwam, nu ons bisdom Rotterdam zeventig jaar bestaat. Want juist in het kader van het zeventigjarig jubileum van ons bisdom wilden we van meet af aan bijzondere aandacht hebben voor onze missie als Kerk om het evangelie te beleven en te verspreiden door middel van ons vieren, dienen en leren. ▶

In dit jubileumjaar mogen we extra beseffen dat we als plaatselijke Kerk in verbondenheid met de wereldwijde Kerk primair in dienst staan van de evangelisatie. Met de heilige Laurentius zijn we ons ervan bewust dat we de liefde van Christus alleen met vrucht kunnen beleven en andere mensen bij Christus kunnen brengen wanneer wij deze missionaire opdracht samen volbrengen, en wanneer we dat doen in verbondenheid met de Heer en met elkaar. Daarbij mogen we vertrouwen op de verschillende gaven en talenten die de heilige Geest ons blijft schenken.

MODELLEN VAN EVANGELISATIE

De Amerikaanse theoloog en kardinaal Avery Dulles SJ (1918-2008) onderscheidde met het oog op de evangelisatie in het derde millennium zes modellen die elkaar nodig hebben en aanvullen en die direct te maken hebben met onze missionaire opdracht van vieren, dienen en leren.

Het eerste model van evangelisatie is een authentiek christelijk leven en een stille verkondiging van de blijde boodschap. Een leven dat aan Christus is toegewijd als goed voorbeeld. Paus Paulus VI stelde dat veel mensen eerder vertrouwen hebben in getuigen dan in leraren, in ervaring dan in onderwijs, in leven en actie in plaats van theorieën.

'Op voorspraak van de heilige Laurentius mogen we ons inzetten voor de evangelisatie in onze tijd'

Het tweede model van evangelisatie is getuigen in woorden: verkondiging, catechese en zelfs apologetica. Zelfs het grootste getuigenis is op de lange duur ineffectief, indien het niet wordt uitgelegd door een heldere en eenduidige verkondiging; een waarachtige verkondiging wanneer de naam, de leer, het leven, de beloften, het koninkrijk en het mysterie van Jezus, de Zoon van God, worden uitgelegd. Verkondiging als permanente prioriteit.

Ten derde is er de eredienst. De liturgie van de sacramenten, inclusief de homilie, dompelt ons onder in het mysterie van Christus en helpt ons om ons leven op Christus te centreren en dragers en boodschappers van het evangelie te worden in ons dagelijkse leven.

Ten vierde is het nodig dat we als leerlingen van Christus bouwen aan een hechte gemeenschap. Immers, de eerste manier om als christengemeenschap te groeien gebeurde door gezamenlijke en gemotiveerde inzet waarbij christengelovigen

hun vrienden, familie en burens uitnodigden om de blijde boodschap te delen.

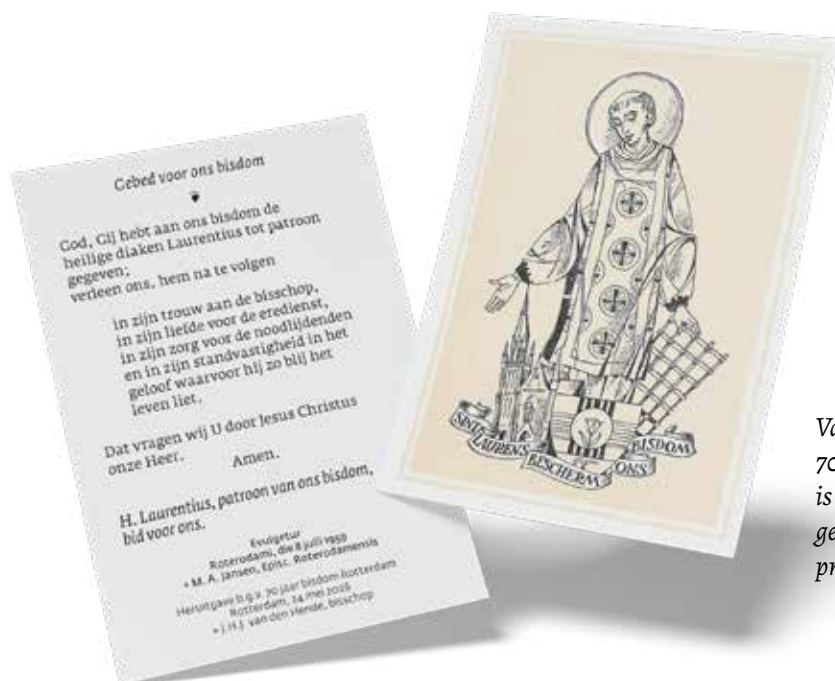
Ten vijfde is er de verbinding van de boodschap van het evangelie met de hedendaagse cultuur. Paus Paulus VI spreekt van de evangelisatie van de cultuur. Niet louter van buitenaf met aansporingen, maar ook van binnenuit door toegewijde christenen die vertrouwd zijn met de verschillende aspecten van onze samenleving.

Het zesde model van evangelisatie zijn onze daden van liefde als sociaal apostolaat. Paus Johannes Paulus II stelde dat de sociale leer van de Kerk ook een vorm van evangelisatie is. Evangelisatie sluit alles in wat helpt om te bouwen aan een beschaving van liefde.

WIJ IN ONZE TIJD

In het dienstwerk en getuigenis van de heilige Laurentius herkennen we de drievoudige opdracht van vieren, dienen en leren. Met het gebedsprentje uit 1959 spoorde Mgr. Jansen, als eerste bisschop van het bisdom Rotterdam, ons aan om een voorbeeld te nemen aan Laurentius. En op mijn beurt hoop ik dat wij in dit jubileumjaar telkens opnieuw worden geïnspireerd door zijn liefde voor de eredienst, zijn zorg voor de noodlijdenden en zijn standvastigheid in het geloof.

Op voorspraak van de heilige Laurentius mogen we ons inzetten voor de evangelisatie in onze tijd, het derde millennium. Ik bid dat we als geloofsgemeenschap van het bisdom Rotterdam op de voorspraak van de heilige Laurentius steeds weer de moed en geestkracht mogen ontvangen: om samen met verschillende generaties de roeping om het evangelie te beleven en te verspreiden te beantwoorden. Met vrucht en met vreugde. ■

Vanwege het 70-jarig jubileum is een herdruk gemaakt van het prentje uit 1959.

KORT – KORT – KORT – NIEUWS

'Kom en zie'-deelnemers vertellen de bisschop over hun ervaringen

Een groep jonge mannen sluit binnenkort hun 'Kom en zie'-jaar af dat wordt aangeboden door Vronesteyn. Rector Broeders en spiritueel Smith begeleiden het 'Kom en zie'-programma. Vanaf september hebben

zij de deelnemers maandelijks uitgenodigd op Vronesteyn voor gebed, een maaltijd, een inleiding en gesprek. Er waren opdrachten en teksten om te overwegen, dagelijkse gebedstijd en persoonlijke begeleiding. Op 20 mei nam bisschop Van den Hende deel aan de bijeenkomst. De avond begon met het samen bidden van de vespers, waarna de eucharistie werd gevierd. Daarna werd samen gegeten en was er een gesprek met de bisschop. De bisschop noemt begeleiding bij het onderscheiden van roeping "een belangrijke taak van de Kerk".

Nieuwe kapellen gezegend

In Den Haag zegende bisschop Van den Hende op 6 mei het altaar en de nieuwe huiskapel van de Missiezusters Dienaresen van de Heilige Geest (SSpS). De nieuwe huiskapel bevindt zich op de begane grond en is daarmee beter toe-

gankelijk voor gasten van de zusters. Voorheen was er een gebedsruimte op de tweede verdieping van het huis. In Leiden zegende de bisschop op 19 mei het altaar en de nieuwe kapel bij de Sint Josephkerk (parochie HH. Petrus en Paulus). De zusters SJMJ die in de pastorie wonen zullen de kapel gebruiken voor hun getijdengebed en de kapel op verschillende dagen openstellen voor aanbidding van het Allerheiligste.

Vuurdoop voor vormelingen

Jaarlijks worden vormelingen in het bisdom uitgenodigd voor de Vuurdoop: een inspirerende en gezellige dag samen met andere jongeren. Dit jaar vond de Vuurdoop plaats op zaterdag 23 mei in en rond de St. Bartholomeuskerk in Nootdorp. In totaal namen 220 mensen deel: 170 vormelingen en 50 begeleiders.

Gespreksstarter jubileumjaar

In april ontvingen parochies van het bisdom een kaart met een lied en een gebed voor het jubileumjaar. Parochies ontvingen ook (bier)viltjes die in parochie en op andere plekken worden gebruikt als gespreksstarter. Op de ene zijde is het jubileumzegel afgebeeld, op de andere zijde staat korte uitleg over de opdracht van de Kerk (liturgie en gebed, catechese en geloofsgesprek, caritas en diaconie) met daarbij twee vragen: Voor welke opdracht maak jij tijd, en waarom? Waar kom je weinig aan toe, en waarom is dat?

Bestellen kan zolang de voorraad strekt!
Stuur een mail naar bureau@bisdomrotterdam.nl

Kiezen voor **DE KERK**

Door Celine Timmerman

Waarom kiezen mensen op latere leeftijd voor de Katholieke Kerk? In Kiezen voor de Kerk vragen we het aan recent verwelkomde kerktroetreders. Deze keer Charlotte (31) en Kinpok (29) Xiong.

Hoe zijn jullie met het geloof in aanraking gekomen?

Kinpok: “Ik ben in de protestantse kerk opgegroeid. Rond mijn middelbare school vond ik het moeilijk een band met God te onderhouden. Op mijn 22ste voelde ik ineens mijn rug niet meer. De neuroloog dacht aan MS, uiteindelijk bleek dat ik te hard werkte en te ongezond leefde. Ik kwam in een existentiële crisis en zei: ‘God als U bestaat, waarom doet U mij dit aan?’ Het vers uit Matteüs 6 kwam op, dat je je niet onnodig druk hoeft te maken over de toekomst. Het bleek een intens moment van bekering. Toen ik me ging verdiepen in theologie en kerkgeschiedenis, kwam ik in aanraking met katholieke theologie en belandde ik in een nieuwe wereld. Zoveel diepgang. Ik wilde niets anders meer dan katholiek worden. Afgelopen Pasen ben ik opgenomen in de Kerk.”

Charlotte: “Als kind ben ik door mijn oma in China katholiek gedoopt. Ik zat in Veenendaal op een protestantse school en liet het geloof op de middelbare school los. Tijdens corona hield ik me meer bezig met grotere vragen in het

leven. Ik herlas de bijbel en werd zo teruggebracht naar het geloof. Ik leerde Kinpok kennen en samen hebben we een geloofsreis gemaakt. Afgelopen Pasen heb ik mijn vormsel ontvangen.”

Wat raakt jullie zo in het katholieke geloof?

Kinpok: “De diepte, er is zoveel mysterie. In de Rooms-Katholieke Kerk beperk je je niet tot woorden maar worden al je zintuigen geprikkeld. Vroeger was ik meer intellectueel gelovig, nu meer met mijn hart. Bij de eucharistie kun je Jezus echt tot je nemen, dat is geweldig.”

Charlotte: “De sacramenten die je als christen je hele levensloop helpen. Dat God altijd bezig is om alle volken, rassen en talen bij elkaar te brengen. Dat we wereldwijd één familie zijn. Niet te bevatten, zo mooi.”

Zijn jullie door je bekering veranderd?

Charlotte: “Mijn geweten is iets scherper geworden. Ik ben ook bewuster geworden door de biecht. Ik vind het fijn dat als ik een zonde bega, ik kan biechten. Het houdt mij scherp.”

Kinpok: “Ik laat meer los wat anderen van mij vinden. Ik analyseerde mezelf ook enorm, dat doe ik niet meer. Dat is op mysterieuze wijze weggeëbd.”

Wat heeft het katholicisme tot nu toe toegevoegd aan jullie leven?

Kinpok: “Rust. Zolang ik Gods pad bewandel, weet ik dat het goed komt.”

Charlotte: “Een superfijne houvast, een diepere relatie met God en een gevoel van thuishoort. Daarnaast heb ik nog meer respect gekregen voor mijn oma in China, die al die tijd voor ons gebeden heeft.”

Hoe reageerde jullie omgeving op je bekering?

Kinpok: “Ik kreeg veel vragen vanuit mijn omgeving, omdat niemand katholiek is. Het was best een grote verandering voor iedereen, maar het heeft ook veel dialoog en wederzijds respect opgeleverd.”

Charlotte: “Mijn oma was heel blij. En met protestantse vrienden kijken we nu vaker naar de overeenkomsten en verbindingen binnen het christelijke geloof dan verschillen.”

Wat hopen jullie dat het geloof jullie verder nog gaat brengen of in de toekomst zal geven?

Kinpok: “Dat ik heilig mag worden. Dat mijn leven getransformeerd mag worden, dat ons huwelijk er nog beter door wordt. Dat we echt een licht van hoop kunnen zijn door genade van God.”

Charlotte: “Dat ik de liefde en het licht van Jezus door kan geven. En ik ben benieuwd naar welke roepingen er misschien nog komen. Verder vind ik het bijzonder dat onze baby dit traject ook heeft meegemaakt. Toen ik de eerste keer in mijn zwangerschap de communie ontving, dacht ik: ontvang maar kleintje, het is het beste dat je kunt krijgen.” ■

Kerktoetredersdag inspireert nieuwe katholieken tot actief geloofsleven

Door Daphne van Roosendaal

Nieuwe katholieken worden tijdens de kerktoetredersdag uitgenodigd actief bij te dragen aan hun parochie. Dit jaar traden tot nu toe ongeveer tweehonderd mensen toe tot de Kerk in het bisdom Rotterdam. Wie katholiek wil worden, bereidt zich daarop voor in de parochie. In de Katholieke Kerk is echter het bisdom rond de bisschop de lokale Kerk. Voor hun opname schrijven kerktoetreders daarom een persoonlijke brief aan de bisschop. En daarom nodigt hij jaarlijks alle kerktoetreders uit voor de diocesane kerktoetredersdag.

‘Je opname in de Kerk is geen eindstation maar een nieuw begin’

De diocesane kerktoetredersdag vond dit jaar plaats op zaterdag 6 juni bij de Maria van Jesse kerk in Delft. Het jubileumjaar van het bisdom staat in het teken van de missie van de Kerk. De kerktoetredersdag was daarom een uitnodiging om samen na te denken hoe je daar als gelovige aan mee kunt werken. De dag begon met een eucharistieviering en er was biechtgelegenheid. Pastoor Walter Broeders van de Sint-Ursulaparochie heette de ongeveer honderd deelnemers welkom.

“Vandaag worden wij uitgenodigd om na te denken over onze plaats in de gemeenschap”, zei hij. “Hoe kan ieder van ons bijdragen en meebouwen aan de Kerk als netwerk van liefde?”

EENHEID EN VERSCHIEDENHEID

In zijn homilie sprak de bisschop over twee bijzondere gaven van de Heilige Geest aan de Kerk: eenheid en verscheidenheid. “Jezus zegt: niet jij hebt Mij uitgekozen, maar Ik u. Eenheid is er omdat de Heer ons samenroept”, preekte de bisschop. “Maar daarbinnen is er ook verscheidenheid. In de Kerk zijn mensen met verschillende talenten en gaven. De Heilige Geest bezielt ons om daarmee steeds het goede te doen en te willen voor het Rijk van God en de opbouw van de Kerk in onze tijd.”

VIEREN, VERKONDIGEN EN DIENEN

Na een korte pauze met koffie en thee gaf de bisschop een catechese over de missie van de Kerk: het evangelie verspreiden. “De Kerk heeft een drievoudige missie, oftewel drie manieren om met Christus te leven

Beelden: Bisdom Rotterdam

en van Hem te getuigen”, aldus de bisschop. Hij vertelde over liturgie en gebed, over verkondigen en getuigen, en over caritas en de diaconie.

“Alle drie hebben zij te maken met Jezus zelf. Als wij de liturgie vieren, staat Hij centraal en kan Hij in ons hart komen. Als we getuigen van ons geloof, hebben we zijn woord in ons hart en kunnen we over Hem vertellen. En als we de liefde van Christus verspreiden, gebeurt dat in concrete daden van caritas en diaconie.”

Voor in de kerk stond een van de beelden van de heilige diaken Laurentius die in het jubileumjaar door het bisdom reizen. De bisschop legde uit hoe de patroonheilige van het bisdom in zijn tijd gestalte gaf aan vieren, verkondigen en dienen. “Het is opdracht die ook jij mag oppakken met jouw talenten en gaven. Niet alleen, maar samen met anderen in de gemeenschap van de Kerk.”

VERBONDEN MET DE KERK

De Kerk van Christus is herkenbaar aan drie belangrijke verbindingen, legde de bisschop uit: de eenheid van

de geloofsbelijdenis, de eenheid van de sacramenten, de eenheid van het kerkelijk bestuur. “In de mate waarin wij groeien in ons geloof, de sacramenten met steeds meer vrucht vieren en loyaal verbonden zijn met de paus, de bisschoppen en hun opvolgers, worden wij steeds meer ten volle lidmaat van de Kerk. Je opname in de Kerk is geen eindstation, maar een nieuw begin”, besloot de bisschop. “Ik hoop van harte dat jullie, in je parochie en verbonden met het bisdom, actieve leden van de Kerk zullen zijn.”

GETUIGEN VAN HET GELOOF

Na de lunch, verzorgd door vrijwilligers van de parochie, stonden twee vragen centraal tijdens groepsgesprekken: Waarin zou je meer willen groeien: in vieren, leren of dienen? En hoe groei je van catechumeen naar parochiaan?

“Het is bijzonder om vandaag van anderen te horen hoe zij met hun roeping bezig zijn”, zegt Mick Verdoes na afloop. Hij komt uit Oud-Beijerland en kerkt in de kathedraal in Rotterdam. “Voor mij gaat dat over betekenis geven aan wie ik ben. ▶

'Het is bijzonder om vandaag van anderen te horen hoe zij met hun roeping bezig zijn'

Het gaat over mijn weg in het leven, met Christus die mijn hand vasthoudt en ik die mijn best doe om Hem te volgen.”

Aaliyah Karwofodi en Gen Bergonje behoren tot de Delftse Sint-Ursulaparochie. De Maria van Jesse kerk is hun kerk. “Het was mooi om in ons gesprek te horen dat zoveel mensen op zoek zijn naar het geloof en naar de liefde van Christus”, zegt Aaliyah.

“We spraken over hoe je altijd bereid moet zijn om je geloof uit te leggen”, vertelt haar verloofde Gen. “Familieleden en collega’s vragen mij: waarom ben je katholiek? Bij collega’s zijn het basisvragen. Die zijn meestal gemakkelijker te beantwoorden dan de vragen van familie. Omdat zij je kennen, is het moeilijker om hen te overtuigen dat je een nieuwe persoon bent.” Ze vertellen hoe belangrijk gebed is in hun leven, het goede doen en vertrouwen op God.

“Ik bid graag de rozenkrans en vertel mensen daar ook over”, zegt Mick. “Onderweg lees ik graag de bijbel. Als mensen ernaar vragen, vertel ik over de notities die ik erin maak en hoe waardevol het is om met het geloof invulling aan mijn leven te geven. Het geeft troost en kracht, en betekenis.”

INSPIRATIE EN NIEUW VUUR

Aan het eind van de dag zitten Kees van der Laan en Tim Willebrands samen in een kerkbank. Ze komen uit de parochie Sint Jan de Doper: Kees uit Gouda en Tim uit Schoonhoven. Kees vindt het een inspirerende dag. “Je ontmoet mensen die je totaal niet kent en vormt al snel een gemeenschap. Dat was ook het bijzondere van de groep in onze parochie waarmee we ons voorbereidden op de opname in de Kerk: mensen van allerlei pluimage.”

“Ongelooflijk mooi”, zegt Tim over de eucharistieviering, met het indrukwekkende koor en orgel, en de Maria van Jesse kerk. Naast inspiratie en bemoediging neemt hij ook nieuw vuur mee naar huis: “De vraag van de bisschop in zijn catechese, over wat je kunt betekenen voor de Kerk, houdt me al langer bezig. Het was bijzonder dat die juist op deze dag zo nadrukkelijk terugkwam. Je voelt dat er iets van je wordt verwacht en dat je geroepen bent om je eigen bijdrage te leveren.” ■

Gen Bergonje en Aaliyah Karwofodi.

Mick Verdoes.

Bewaarposter!

Op de pagina's hierna is een poster opgenomen van een glas-in-loodraam van de heilige diaken Laurentius. Hij is de patroonheilige van het bisdom. Het raam bevindt zich in de HH. Laurentius en Elisabeth Kathedraal in Rotterdam. Maak de pagina's voorzichtig los bij de nietjes en geef de poster een mooie plek!

Deze bewaarposter wordt u aangeboden vanwege het 70-jarig jubileum van het bisdom (1956-2026). Het jubileumjaar staat in het teken van de missie van de Kerk: de opdracht om te vieren (liturgie en gebed), te leren (catechese en geloofsgesprek) en te dienen (caritas en diaconie), en daarbij zoveel mogelijk mensen te betrekken en te bereiken. Als patroonheilige van het bisdom kan de heilige diaken Laurentius ons inspireren bij deze missie als Kerk!

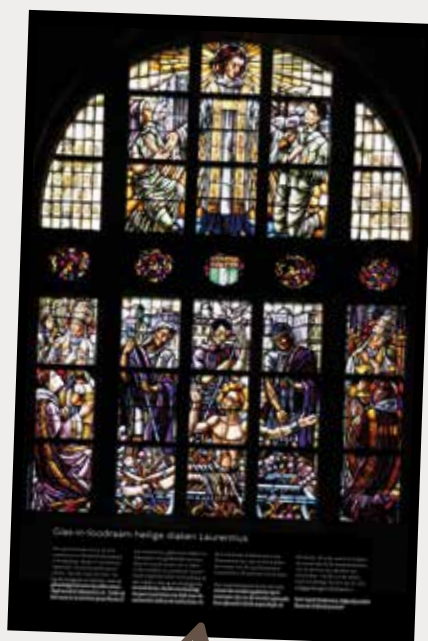
DIAKEN LAURENTIUS

De heilige diaken Laurentius (225-258) werd geboren in Spanje en kwam als migrant naar Rome, waar hij onder paus Sixtus II werkte als diaken. In het Nieuwe Testament wordt al geschreven over de aanstelling van diakens. De apostelen legden hun na gebed de handen op voor de dienst van de ondersteuning (Handelingen 6, 1-6). Letterlijk staat er in het Grieks 'de dienst van de tafels'. Dat betreft de tafels van de armen en de kleinen en het verdelen van de goederen naar ieders behoefte (Handelingen 2, 42-46; Handelingen 4, 32-35).

De diakens werden er specifiek voor aangesteld, maar diaconie was een verantwoordelijkheid voor de gehele gemeenschap. Ook was het takenpakket van de diaken breder dan de diaconie. In het boek Handelingen lezen we dat diakens preekten en ook doopten (Handelingen 6, 8; Handelingen 8, 5).

DE SCHATTEN VAN DE KERK

In het raam van de kathedraal in Rotterdam wordt Laurentius afgebeeld met een kelk en een geldbuidel. Hij dient aan de tafel van de Heer en beheert het geld. Laurentius ondervindt in de eucharistie wat de liefde van Christus betekent, en deelt deze liefde met de armen. Laurentius stierf de marteldood in 258 in Rome. Toen de bisschop van Rome de liturgie vierde, werd hij met enkele diakens overvallen en gearresteerd door soldaten van de keizer. Het verhaal zegt, dat toen bisschop Sixtus werd afgevoerd hij tegen Laurentius zei: "Zorg alsjeblieft voor de schatten van de Kerk en over drie dagen zul jij me volgen."

'Laat je inspireren door het getuigenis van Laurentius!'

De soldaten hebben Laurentius laten leven om die schatten over te dragen. Maar Laurentius bracht de keizer uiteindelijk andere schatten dan verwacht. Want in plaats van geld verzamelde hij de armen en zei: "Zie hier de schatten van de Kerk."

GETUIGENIS VAN LIEFDE

Daarna werd ook Laurentius gedood. Het martelaarschap, waar hij van getuigt, is een martelaarschap, waarin je jezelf geeft, zoals Jezus zichzelf geeft. Het is een getuigenis van liefde in Christus' Naam tot het uiterste toe. Elk jaar op 10 augustus viert de Kerk de feestdag van Laurentius. Het evangelie dat bij deze dag hoort, is Johannes 12, 24-26 over de graankorrel die in de aarde valt en sterft en zo vrucht voortbrengt. De heilige Laurentius herinnert er steeds opnieuw aan dat diaconie, geworteld in Christus, een levende opdracht moet blijven. We moeten bidden, verkondigen en liturgie vieren én al doende zorgen voor een netwerk van liefde, dat mensen in aanraking brengt met de liefde van Christus. ■

Maak los bij de nietjes.
Geef de poster een mooie plek!

Glas-in-loodraam heilige diaken Laurentius

Dit raam bevindt zich in de HH. Laurentius en Elisabeth Kathedraal in Rotterdam.

Boven is Laurentius afgebeeld, terwijl hij geeft aan de armen. Daarbij staat de tekst: "Zalig die hongeren en dorsten naar de gerechtigheid want zij zullen verzadigd worden" (Matteüs 5, 6).

Links op het raam is te zien hoe paus Sixtus II aan Laurentius, gekleed als diaken in dalmatiek, een geldbuidel overhandigt om aan de armen uit te delen. In het midden is Laurentius' marteldood uitgebeeld door verbranding op een rooster, met op de achtergrond de stad Rome. Rechts overhandigt de paus Laurentius een kelk voor de assistentie tijdens de eucharistie.

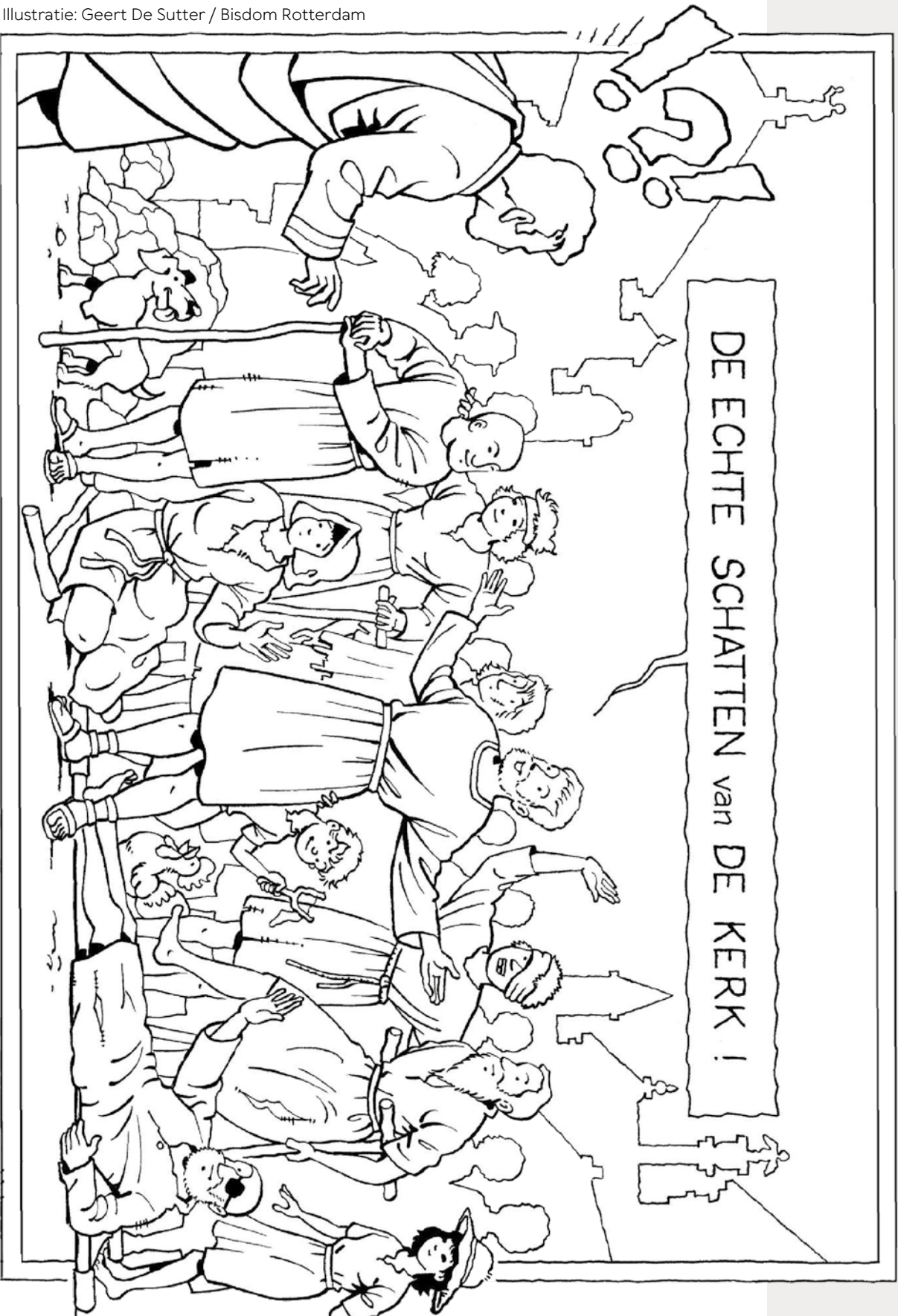
In de horizontale middenrand staan bloemmotieven, met in het midden het wapen van de stad Rotterdam. Laurentius is de patroon van de stad. Het Laurentiusraam is een van de acht ramen die werden geplaatst in 1951 en die de ramen vervingen die bij het bombardement van de Britten op 3 oktober 1941 sneuvelen. Op elk van de ramen staat een heilige die een van de acht zaligsprekingen belichaamt. ■

ZALIG, DIE
HONGEREN
EN DORSTEN
NAAR DE
GERECHTIGHEID

WANT
ZULLEN
VERZADIGD
WORDEN

Doe mee met de kleurwedstrijd!

*Meedoen kan in drie leeftijdsgroepen. Peuters en kleuters t/m 5 jaar, onderbouw basisschool 6 t/m 8 jaar, bovenbouw basisschool 9 jaar en ouder.
Kleur de kleurplaat in! Maak er een mooie foto van! Vergeet niet je leeftijd en naam in te vullen!*

Naam:

.....

Leeftijd:

.....

Stuur je inzending vóór
1 september 2026 naar:
pastoraledienstverlening@
bisdomrotterdam.nl of per
post naar: Bisdombureau,
Koningin Emmaplein 3,
3016 AA Rotterdam

Vier, wandel, kom op verhaal

Van abdij in Trier naar de basiliek in Echternach

Deze editie is de start in Trier, samen met Worms, de oudste stad van Duitsland en het oudste bisdom ten noorden van de Alpen. Trier ligt aan de rechteroever van de Moezel. Start de wandeling met de eucharistieviering in de **Benedictijnerabdij in Trier** of neem er deel aan het getijdengebed dat op verschillende momenten van de dag wordt gebeden.

De uitgesproken contemplatieve sfeer in het klooster maakt deze tot een bijzonder ervaring. In de abdij wordt sinds de 12e eeuw het graf van de apostel Mattias vereerd. De apostel werd na de dood van Judas Iskariot door loting aangewezen als nieuwe apostel (Handelingen 1, 15-26).

Vanaf Trier is het 23 km naar Echternach net over de grens in Luxemburg, daar komen we aan bij de plek waar St Willibrord rond het jaar 700 een abdij stichtte. De aan de abdij verbonden **Willibrordbasiliek** is een imposante kerk. De crypte met het graf van Willibrord is te bezoeken. Willibrord is de patroonheilige van de Nederlandse kerkprovincie. Op de dinsdag na Pinksteren is hier jaarlijks de springprocessie. Deze processie staat op de UNESCO Werelderfgoedlijst van immaterieel erfgoed.

Rondom Echternach ligt een prachtig wandelgebied met uitgezette routes, bekend onder de naam **Mullerthal Trail**. Deze wandelroutes behoren tot de beste van Europa. Er zijn drie grote lussen. De routes voeren de wandelaar door bossen, valleien, door rotsspleten van Luxemburgs zandsteen, beekjes en zelfs kleine watervallen. Vanaf het toeristenbureau tegenover de basiliek van Echternach ben je met een kwartier met de (gratis) bus bij een van de startpunten Heringen Millen. ■

Beeld: Benjamin Geurts

Het graf van de H. Willibrordus in Echternach.

Door Benjamin Geurts en Jolanda Konings

EXTRA TIPS!

Cultuur:

Trier is gesticht door de Romeinse Keizer Augustus. Bezoek de Romeinse stadspoort Porta Nigra, de Keizerthermen of het amfiteater. Of neem deel aan een wijnproeverij. De Romeinse monumenten, de Dom en de Onze Lieve Vrouwekerk zijn UNESCO werelderfgoed.

Natuur:

Voor rust en meditatieve momenten is wandelen in het gebied tussen Trier en Perl (nabij het drielandenpunt Duitsland, Luxemburg, Frankrijk) zeer geschikt. Volg hiertoe een van de 24 etappes (tussen 11 en 24 km lang) van de lange wandelroute Moselsteig.

Informatie en wandelroutes op:

- st-matthias-trier.de/orte/basilika-st-matthias
- anwb.nl/vakantie/duitsland/trier/bezienswaardigheden
- basilika.lu/nl
- wandel.nl/reizen/de-magie-van-het-mullerthal
- visitmosel.de/wandern

In deze rubriek deelt Benjamin Geurts zijn ervaringen met zijn wandeltochten, zijn bezoeken aan kloosters en abdiën en andere bijzondere religieuze plaatsen. En hij geeft tips om zelf de stoere schoenen aan te trekken. Benjamin Geurts is parochiaan in Delft.

STOP

TWISSSEN

Vitaliteitstoets brengt beweging in parochies

Door Daphne van Roosendaal

Parochies krijgen meer zicht op hun kracht, uitdagingen en missionaire opdracht.

Alle territoriale parochies in het bisdom Rotterdam zijn gevraagd om de Vitaliteitstoets van het bisdom in te vullen. De Vitaliteitstoets werd ontwikkeld door het bisdom als een nieuw instrument (2022) om vitaliteit te toetsen en volgt op het proces van 'Samenwerking Geboden' (SG 1 in 1997; SG 2 in 2007). Met de Vitaliteitstoets van het bisdom brengen parochies in kaart hoe zij ervoor staan op het gebied van zes beleidsterreinen, met het geloof

voorop. Bisschop Van den Hende en Lizzy Beenhakker waren gevraagd om hierover een toelichting te geven tijdens het festival 'Amen. En nu' in Antwerpen op 30 mei. Lizzy Beenhakker is projectmedewerker parochievitaliteit. Zij ondersteunt parochies bij het invullen van de Vitaliteitstoets.

GELOOF VOOROP

Bisschop Van den Hende vertelde over de uitgangspunten en het doel van de Vita-

liteitstoets. "Je moet kijken naar mensen en middelen, maar op de eerste plaats komt het geloof in Jezus Christus: de blijde boodschap beleven en verspreiden", zei hij. "Dat is het allerbelangrijkste." De bisschop benadrukte dat het bisdom wordt opgebouwd door parochies. "We zijn niet een bisdom dat in parochies is 'ingedeeld', maar het bisdom is 'opgebouwd' uit parochies."

EEN SYNODAAL PROCES

Het invullen van de Vitaliteitstoets gebeurt gezamenlijk door parochiebestuur, pastoraal team en mensen uit de parochiekernen. "Er wordt intensief met elkaar gesproken en samengewerkt aan de hand van de Vitaliteitstoets", zei de bisschop. De Vitaliteitstoets is zodoende een synodale manier van werken. Onderdeel daarvan is een afrondend gesprek met de bisdomstaf. Dat gesprek is geen beoordeling van gebouwen of locaties, benadrukte de bisschop, maar een moment om eerlijk vast te stellen hoe de parochie ervoor staat. Parochies zijn niet hetzelfde. Het is belangrijk om de verschillende concrete situaties van parochies voor ogen te hebben. Dat is een kwestie van maatwerk.

MISSIE VAN DE KERK

"Het bisdom, opgebouwd uit verschillende parochies, vormt een 'netwerk van

Beelden: Bisdom Rotterdam

liefde”, vervolgde de bisschop. Hij verwees daarmee naar paus Paulus VI, die zei dat christenen in de wereld moeten werken aan een beschaving van liefde vanuit de waarden van het evangelie. “Naarmate die waarden zichtbaar worden, komen ook de contouren van het Koninkrijk van God in beeld. Dat is een grote ambitie, maar we moeten onze ambitie niet te klein maken. Een netwerk van liefde wil zeggen dat we die opdracht samen uitvoeren.” Daarbij is de missie van de Kerk richtinggevend. “In een veranderende maatschappij kun je je afvragen: waar richten we ons op? Dan is het goed om de basis opnieuw te benoemen: we vieren het geloof (liturgie en gebed), we leren het geloof (catechese en getuigenis), en we leven het geloof in concrete daden van liefde. Zo brengen we Christus ter sprake en het evangelie tot leven.”

EEN REËEL BEELD VAN DE PAROCHIE

De Vitaliteitstoets is een ‘selfie’ die parochies maken. Lizzy Beenhakker legde uit dat de Vitaliteitstoets zes beleidsterreinen onderzoekt: geloof, pastoraat, personeel en vrijwilligers, financiën, gebouwen en begraafplaatsen, bestuur en beheer. De vragen zijn zowel kwantitatief als kwalitatief en worden aangevuld met verdiepingsvragen. Het doel is een zo reëel mogelijk beeld van de parochie te krijgen. In de praktijk blijkt dat veel activiteiten zichtbaarder worden door het proces. Vrijwilligerswerk, diaconale initiatieven en lokale activiteiten blijken vaak bekend binnen de eigen geloofsgemeenschap, maar niet altijd op parochieniveau. De toets helpt om die informatie bijeen te brengen, laat de noodzaak zien om over de muren van de eigen parochiekernen te kijken en bevordert de samenwerking tussen verschillende geloofsgemeenschappen.

ERVARINGEN UIT DE PRAKTIJK

Lizzy Beenhakker legde uit hoe parochies het invullen van de toets organiseren met een projectteam. “Wij adviseren: probeer daarvoor mensen te vinden uit verschillende geloofsgemeenschappen en vraag ook nieuwe betrokkenen, zoals doopouders of ouders van communican-

ten.” Daarnaast is een procesbegeleider nodig die de voortgang bewaakt, de terugkoppeling organiseert en de gegevens verzamelt. Lizzy liet aan de hand van een geanonimiseerd voorbeeld zien hoe een parochie in het bisdom het proces van de Vitaliteitstoets doorliep.

De praktijk laat zien dat parochies te maken hebben met afnemende aantallen mensen en middelen. Maar ook blijkt dat de Vitaliteitstoets een concrete ervaring is met synodaliteit, dat generaties in parochies elkaars tochtgenoot zijn en het missionaire bewustzijn groeit. Een van de parochies gaf aan: “De Vitaliteitstoets biedt ons de gelegenheid om met hernieuwde aandacht te kijken naar wie wij zijn, waar wij staan en waar wij samen naartoe willen groeien.” Een andere parochie ervoer het proces als “intens, inspirerend en vertrouwenwekkend”.

DE VOLGENDE STAP

De bisschop vertelde dat parochies regelmatig vroegen hoe zij verder kunnen na het invullen van de toets. “De eerste parochies hebben we gevraagd om het enthousiasme vast te houden, maar ook om te wachten tot meer parochies dit proces hadden doorlopen, zodat we samen verder kunnen. In overleg met de Priester-raad is ervoor gekozen om in de volgende

fase bijzondere aandacht te geven aan de zondag”, zei de bisschop. “Als we weten dat we een opdracht hebben in het vieren, in het dienen en in het leren, kunnen we er dan voor zorgen dat de zondag daarin een prominente rol speelt? Mensen die op zondag naar de kerk komen, doen dat bewust. Daarom willen we de zondag opnieuw ontdekken als de eerste dag van de week. In het evangelie zien we dat Jezus is verrezen op de eerste dag van de week. De zondag is daarom de dag bij uitstek om samen te komen, te vieren, over het geloof te spreken, elkaar te ontmoeten, en om diaconaal aanwezig te zijn”, aldus de bisschop.

In het jubileumjaar gaan enkele project-medewerkers daarom als ‘ambassadeurs’ in gesprek met pastorale teams en vrijwilligers over manieren om liturgie, catechese en diaconie verder te versterken.

VERRASSENDE ONTWIKKELINGEN

Aan het einde van de workshop beantwoordden de bisschop en Lizzy Beenhakker vragen van deelnemers. Op de vraag of de resultaten van de Vitaliteitstoets verrassingen opleverden, antwoordde de bisschop bevestigend. “We zien een beweging ontstaan. De wisselwerking en wederkerigheid groeien binnen de meeste parochies sterker dan verwacht.” ■

LIEVELINGS LIED VAN DE KINDEREN:

Glória a Deus

In de Portugees sprekende parochie in Rotterdam-Blijdorp oefent het kinderkoor op de tweede en vierde zaterdag van de maand onder leiding van Rolanda Correia. De parochie die de naam draagt Paróquia Nossa Senhora da Paz (Parochie Onze Lieve Vrouw van de Vrede) is een thuis voor Portugees sprekende katholieken in Rotterdam en omgeving.

Door Jolanda de Wolf

Het kinderkoor van de parochie Nossa Senhora da Paz telt zo'n 25 leden en zingt ongeveer één keer in de twee maanden in de viering en bij bijzondere gelegenheden zoals de Eerste Communieviering. Ook zong het koor al twee keer op de lichtjesavond in december op R.-K begraafplaats St. Laurentius in Rotterdam.

ZINGEN IS LEUK

Sommige kinderen zingen al vanaf het begin mee, sommigen sinds kort. Zo meldde Giovanna zich meteen aan nadat ze over het koor had gehoord. Ze wist van zichzelf dat ze het leuk vond om te zingen. Tiago zingt al jaren mee in het koor: "Ik vond zingen altijd al heel leuk

om te doen en toen ik hoorde dat ze kinderen zochten dacht ik: ik ga meedoen!" "Tiago heeft ons verrast met zijn stem", vertelt dirigente Rolanda Correia. "Hij zingt regelmatig de strofes van de psalm solo. Hij studeert alles dan zelf thuis helemaal in. Als hij zingt, wordt het muisstil in de kerk." Laryssa vertelt dat haar oma altijd speciaal naar de viering komt als het kinderkoor zingt: "Als mijn oma dan na afloop zegt dat we mooi gezongen hebben, dan ben ik altijd trots en blij."

FAVORIET LIED

Een van de favoriete liederen van het kinderkoor is het Glorialied 'Gloria a Deus que de tudo é o Senhor'. Het is volgens de kinderen een vrolijk lied om te zingen. De mensen in de kerk zingen het ook bijna vanzelf mee. "Het is het eerste Glorialied dat wij vier jaar geleden geleerd hebben", herinnert de dirigente zich. "Voor de viering van de eerste heilige Communie dat jaar hebben we de communicanten van het jaar daarvoor gevraagd om te zingen en zo is het kinderkoor van start gegaan."

MUZIEK EN MELODIE

Dat het lied Glória a Deus een Braziliaanse oorsprong heeft, is goed te merken. De Zuid-Amerikaanse ritmiek klinkt door in het ritme van de melodie en in de plaatsing van de lettergrepen op de melodie. Het maakt de melodie tegelijk vloeiend en staccato. Het repeterende refrein - steeds twee keer achter elkaar gezongen - maakt het een aanstekelijk lied dat makkelijk mee te zingen is. De sprong naar boven in de melodie op het woord 'Senhor' (laatste woord, eerste zin refrein) klinkt als een uitnodiging om aan te sluiten in dit lied. Het oefenen op zaterdagmiddag is gezellig, maar zingen in de kerk tijdens de viering vinden de kinderen van het kinderkoor unaniem het leukst om te doen. "Ik denk dat ik nog héél lang hier blijf zingen", lacht Lyara. ■

Beeld: Bisdóm Rotterdam

B
Glória a Deus
E B
Que de tudo é o Senhor
E F# B
As crianças falam Dele com amor

B
Louvado seja Deus
E
Ele é nosso Pai
F#
Na sua direção
(B F# B)
É que o mun..do vai

(Refrão)

E viva Jesus Cristo
Ele é nosso irmão
O mundo também vai
Na sua direção

(Refrão)

O Espírito de vida
Que de ambos vem
É ele quem nos leva
Em direção do bem

Eer aan God,
die de Heer van alles is.
De kinderen spreken
met liefde over Hem.

Geprezen zij God,
Hij is onze Vader.
In zijn richting
gaat de wereld.

(Refrein)

Leve Jezus Christus,
Hij is onze broeder.
De wereld gaat ook
in zijn richting.

(Refrein)

De Geest van leven
die uit beiden voortkomt,
Hij is het die ons leidt
naar het goede.

—
Luister het lied online.

IN KRACHT VAN DE HEILIGE GEEST:

Kansen voor catechese in Brielle

Op 30 mei vond in Brielle de bijeenkomst 'Kansen voor catechese' plaats, als onderdeel van de opening van het bedevaartseizoen van het nationale Heiligdom van de HH. Martelaren van Gorcum. Vijftien deelnemers gingen onder leiding van Heleen van de Reep, bisschoppelijk gedelegeerde voor catechese en geloofsvorming, in gesprek over de betekenis van deze bedevaartplaats voor geloofsvorming en evangelisatie.

Door Daphne van Roosendaal

Waarom biedt Brielle kansen voor catechese?

"Tijdens de opening van het bedevaartseizoen hebben we gekeken naar de mogelijkheden die Brielle biedt voor groepen uit parochies. Dat kan tijdens de nationale bedevaart op zaterdag 11 juli, maar ook op een ander moment. Via het Heiligdom kun je een rondleiding aanvragen die aansluit bij jouw groep. Ook wij kregen die dag een rondleiding van een gids. Onze insteek was: laten zien wat er mogelijk is en vertellen over het getuigenis van de Martelaren van Gorcum. Het thema van het bedevaartseizoen is 'In de kracht van de Heilige Geest'. Tijdens ons gesprek kwamen vra-

gen naar voren als: Wat zou jij doen als jou gevraagd wordt om ervoor uit te komen dat je bij Jezus hoort, dat je gelooft in de eucharistie, dat je je verbondenheid met de wereldwijde Kerk niet wilt opgeven? Zulke vragen zijn waardevol voor zowel kinderen als volwassenen die zich verdiepen in het geloof. De martelaren konden standhouden dankzij de kracht van de Heilige Geest. Jezus belooft immers dat de Geest zijn leerlingen zal helpen wanneer zij rekenschap moeten afleggen van hun geloof (Lucas 12, 11-12). Ook in catechese speelt de Heilige Geest een centrale rol. Je kunt veel vertellen over Jezus, maar uiteindelijk is het de Geest die in mensen werkt en het vuur-

tje van het geloof ontsteekt. Bij Alpha zie je dat vooral tijdens het weekend van de Heilige Geest, wanneer er gebeden wordt dat mensen vervuld worden met de kracht van de Geest. Dan gaat het geloof van het hoofd naar het hart. Mensen ontvangen rust, voelen zich gedragen en komen thuis bij God."

Hoe hangt dit samen met de missie van de Kerk?

"Paus Paulus VI zei: 'De hedendaagse mens luistert liever naar getuigen dan naar leraren, en als hij luistert naar leraren, is het omdat zij getuigen zijn.' Je kunt alleen getuigen vanuit je eigen geloofservaring, die gevoed wordt door de Heilige Geest. Zonder de Geest zouden onze overtuigingen dode letters zijn. De Geest maakt het levend en zet ons ertoe aan om zelf ook te getuigen. Als mensen geraakt worden, gaan ze ook met anderen praten over hun geloof."

Dus catechese kan niet zonder getuigen en niet zonder de Heilige Geest?

"Anders wordt het een lesje dat je opdreunt. Het is een levende werkelijkheid: leven met Jezus, weten dat Hij er voor je is."

Wat namen de deelnemers mee uit de bijeenkomst?

"Dat het Heiligdom een bijzondere plek is om na te denken over je eigen geloofsgetuigenis. De martelaren stellen ons de vraag: Waar sta jij?"

Beelden: Bisdome Rotterdam

Gidsen kunnen hun rondleiding toespitsen op de groep waarmee een parochie het Heiligdom bezoekt. Op de foto: gids Ferry Verwater.

Heleen van de Reep.

Durf je over je geloof te spreken? Dat gesprek kun je op allerlei niveaus voeren, zowel persoonlijk als in groepen.”

Waarom is catechese belangrijk binnen de missie van de Kerk?

“Catechese en evangelisatie zijn nauw met elkaar verbonden. Evangelisatie betekent steeds opnieuw vertellen wat de kern van ons geloof is, aan mensen buiten én binnen de Kerk. Iedereen heeft het nodig om telkens weer te horen waar het om gaat, wat het kloppend hart is van ons geloof.”

Wartoe wil je parochies uitnodigen in het jubileumjaar van het bisdom?

“Ik zie veel parochies die nieuwe initiatieven ontwikkelen, zoals familie- en parochiezondagen. Daarbij komen liturgie, catechese, ontmoeting en soms ook diaconie samen. Het is mooi wanneer de zondag echt een dag van gemeenschap wordt, waarop

mensen samen vieren, leren en elkaar ontmoeten. Daarnaast gebeuren er door de week veel goede dingen, zoals Alpha-cursussen, Sycamore en andere geloofsbijsessies.”

“Mijn insteek in gesprekken met parochies is: vertel eens wat er hier gebeurt op het gebied van evangelisatie en catechese. En als het mooi is, mogen we dat dan delen met andere parochies? En wanneer je ergens mee worstelt: kunnen we samen kijken hoe het anders kan? In maart van dit jaar hebben we dat ook gedaan bij de conferentie Missionaire Parochie. We brachten alle deelnemers uit het bisdom samen bij de lunch met een aantal vragen voor de uitwisseling. Uitwisselen lukt niet altijd op die manier fysiek, maar er zijn ook andere manieren om ervaringen te delen. Zonder dat parochies zichzelf op de borst hoeven te kloppen, maar gewoon: kijk eens wat we ontdekt hebben, misschien hebben jullie er ook iets aan. Dat is de insteek van het project Missionaire Kerk: de rijkdom delen en elkaar bemoedigen.”

Heeft iedereen daarin een taak?

“Zeker. Sinds het Tweede Vaticaans Concilie wordt steeds sterker benadrukt dat

Missionaire Kerk

Het jubileumjaar van het bisdom staat in het teken van het kerkelijk leven in de volle breedte, op de zondagen én de andere dagen van de week. Daarover gaan enkele projectmedewerkers dit jaar in gesprek met pastorale teams en vrijwilligers. De gesprekken richten zich op de drievoudige opdracht van de Kerk: verkondiging, diaconie en liturgie.

Scan de QR-code voor meer informatie en neem voor catechese contact op met

Heleen van de Reep via h.v.d.reep@bisdomrotterdam.nl

catechese en evangelisatie niet alleen een taak zijn van bisschoppen en priesters, maar van alle gelovigen. Iedere gedoopte is geroepen om getuige te zijn van de hoop die in hem of haar leeft. In Evangelii Gaudium zei paus Franciscus over het ‘kerygma’ oftewel de eerste verkondiging: Jezus Christus houdt van je. Hij heeft zijn leven gegeven om je te redden en nu leeft Hij iedere dag aan je zijde om je te verlichten, om je te sterken, om je te bevrijden. Die boodschap mogen we doorgeven en iedereen kan op zijn eigen manier bijdragen aan de opbouw van de Kerk.” ■

www.martelarenavangorcum.nl

Hij was grootgeacht
in synagoge en ston
de profeet Jes
ven stond. D
Hij mij gezalfd heeft.

Illustratie: Merel van Lamoen

NEEM EN LEES:

Waar beginnen?

Door pastoor Jeroen Smith

“Neem en lees” zijn de woorden die Augustinus aanspoorden om de bijbel te pakken. Wat hij las hielp hem over de drempel om zich te laten dopen. Hij ervaarde dat God tot hem sprak door de bijbel. Wil jij je ook laten raken en vaker in de bijbel lezen? We nemen je mee op weg. Deze keer: met welk bijbelboek begin je?

VAN VOOR TOT ACHTER?

Als wij een boek in handen krijgen, slaan we dat open en beginnen te lezen tot aan de laatste bladzijde. Maar geldt dat ook voor de bijbel? Lezen we die van kaft tot kaft? Genesis en Exodus gaan nog wel, maar dan lopen we vast in de wetsteksten van Leviticus en Numeri. En daarna lijkt het wel alsof de teksten meer op genre bij elkaar zijn gezet.

We ontdekken dat de bijbel niet één boek is, maar een verzameling van 73 boeken, een ‘bibli-otheek’. Met de bijbel heb je ‘een plank vol boeken’ in je handen en elk boek is anders. De bijbelteksten zijn over een periode van zeker 1500 jaar geschreven door ten minste vijftig verschillende auteurs. Het langste boek is Jeremia en het kortste is de derde brief van Johannes. Je komt geschiedenisboeken tegen, liederen, profetieën, wijsheidspreuken, evangeliën, brieven... Er is dus nog al wat keuze in deze ‘biblio-diversiteit.’

DE RODE DRAAD

Wat gebeurt er als je een boekwinkel binnenstap en naar de balie gaat met de vraag: welk boek raadt u mij aan? De verkoper kan de laatste bestseller aanprijzen, maar zal waarschijnlijk eerder zeggen: Welke interesses heeft u? Wat is het laatste boek dat u gelezen hebt? Waar houdt u van: geschiedenis of poëzie? Zo is het ook met de bijbel. Wat heb je al gelezen? Welke lezing sprak

je afgelopen zondagen aan? Wat zou je graag willen ontdekken? Welk bijbelboek je ook leest, houdt altijd het grote heilsplan van God voor ogen. De YouCat-bijbel kan hier bij helpen. De rode draad wordt dan weer duidelijk. Adam en Eva met de zondeval en Gods belofte, Noach, Abraham, Mozes en de wet, het beloofde Land, David, de profeten, de wetgetrouwe Makkabeeën, Jezus Christus, zijn dood en verrijzenis, de apostelen, Pinksteren en het ontstaan van de Kerk.

WAAR BEGINNEN?

Het christendom is geen religie van het boek, maar de godsdienst van God die handelt in de geschiedenis. De bijbel heeft dit handelen in woorden gevat. De Heilige Geest leidde de schrijvers hierbij, om altijd ‘binnen de lijnen’ van Gods heilsplan te blijven. Het spreken en handelen van God gaat dus vooraf aan de bijbelteksten. Vooral wat Christus gezegd en gedaan heeft staat centraal. Hij is immers het Woord dat vlees geworden is (zie Johannes 1, 14). Daarom ligt het voor de hand een evangelie te kiezen als je een boek zoekt om mee te beginnen, bijvoorbeeld dat van Lucas (zie het kader).

We hoeven niet heel snel alle boeken uit de bijbel door te lezen en ook niet alles te begrijpen om ‘schrift-geleerden’ te worden. De volgende vraag is: hoe lees ik de tekst als Woord van God? Hoe lees ik vanuit mijn geloof? ■

Wil je de bijbel gaan lezen?

Dit zijn dit de stappen die je kunt zetten in de bibliotheek van de bijbel:

- **Lucas evangelie**
Het leven van Jezus
- **Handelingen**
De vroege Kerk met Petrus en Paulus
- **De drie brieven van Johannes**
God is liefde
- **Genesis**
Schepping, Adam en Eva, Noach, Abraham, Isaäk en Jacob
- **Exodus**
Mozes, de plagen, de uittocht en de tien geboden
- **Paulus’ brieven aan de Galaten en de Filippenzen**
Christus navolgen
- **1 Samuël**
Koning Saul en David

Met Laurentius door

Parochies zijn uitgenodigd om het jubileumjaar van het bisdom op eigen wijze mee te vieren. Een bijzonder initiatief is de Laurentius-estafette: een rondreis van een beeld van de heilige diaken Laurentius langs de parochies van het bisdom. We reizen een stukje mee.

Het is een levendige drukte in en rond de H. Bartholomeuskerk in Nootdorp. Zo'n 170 jongens en meisjes, die rond Pinksteren het vormsel ontvangen, stromen na de eucharistieviering naar buiten. Vandaag vindt de Vuurdoop plaats: de jaarlijkse feestelijke bijeenkomst voor vormelingen in het bisdom Rotterdam. Traditiegetrouw staan er verschillende activiteiten op het programma. Vormelingen beklimmen de kerktoren, spelen een estafettespel op het kerkplein en doen mee aan een zogenoemd rode-draadspel. De stemming zit er goed in; de stralende zon helpt daarbij zeker mee.

Tijdens het rode-draadspel beantwoorden de kinderen vragen over het leven van Laurentius. Pastoor Huub Flohr loopt daarbij rond met een palmtak, een geldbuidel en een rooster. De voorwerpen verwijzen naar het leven

van de heilige diaken: de palmtak naar zijn martelaarschap, de geldbuidel naar zijn taak als beheerder van de goederen van de bisschop, en het rooster naar de marteldood die hij stierf.

Ook Laurentius is erbij aanwezig. Tenminste: de twee beelden van de heilige diaken die vanwege het zeventigjarig jubileum langs de parochies van het bisdom reizen; één beeld per vicariaat. Tijdens de intredeprocessie worden de twee beelden naar voren gedragen; waaronder één vanuit Everdingen (parochie Heilige Drie Eenheid). Bij de Vuurdoop komen de twee estafettebeelden samen, waarna ze hun reis weer vervolgen.

PATROONHEILIGE VAN DE ARMEN EN BAKKERS

In Everdingen was het beeld hiervoor te gast op de rommelmarkt bij de

HH. Petrus en Pauluskerk. Daar werd op Hemelvaartsdag het vijftigjarig jubileum van de Stichting Rommelmarkt Everdingen gevierd, mét Laurentius.

Wat ooit begon als een bescheiden parochiefeest, is inmiddels uitgegroeid tot een drukbezochte reünie voor de hele regio. Tijdens de markt werden 1500 wafels op oud-Hollandse wijze gebakken om geld in te zamelen voor de stichting

In Everdingen was het beeld te gast op de rommelmarkt bij de HH. Petrus en Pauluskerk.

het bisdom

Door Celine Timmerman

van parochie De Heilige Drie-Eenheid, die zich inzet voor armenhulp. Dat doel sluit aan bij Laurentius, patroonheilige van de armen én van de bakkers.

Voordat de wafels door acht bakkers gebakken worden, brengt parochiaan Annemiek Knook het beeld van de diaken vanuit de kerk naar de kraam. “Hij was al bijna twee keer kwijt geweest”, gniffelt ze. “De ene vrijwilliger had hem verplaatst waardoor de ander hem niet kon vinden, en dat dus twee keer.”

Ze zet het beeld op een plank op schragen voor de kraam. Erachter worden hartvormige wafels gebakken waar mensen soms meer dan een uur voor in de rij staan. “Voor veel mensen is een wafel van de rommelmarkt op Hemelvaart echt een begrip en een traditie”, zegt Knook. Dat blijkt wel uit de opkomst: verspreid over de dag bezoeken ongeveer vierduizend mensen de rommelmarkt. De dertien emmers beslag zijn al halverwege de middag leeg. Verderop verkoopt de dochter van Knook spelletjes en puzzels. Waar haar kraam in de ochtend nog volgestapeld

Waar is Laurentius nu?

Scan de QR-code en bekijk het schema van de estafette en de inspiratiemap op bisdomrotterdam.nl/jubileum-2026

staat, zijn er later op de dag nog maar enkele dozen over. Ook de kramen met heiligenbeelden, boeken, planten, kleding en curiosa worden druk bezocht. De tweedehands fietsen die achter de kerk staan opgesteld, vinden in korte tijd een nieuwe eigenaar.

Aan het einde van de dag heeft de stichting, waaronder de katholieke kerken van Vianen, Leerdam en Everdingen vallen, 21.000 euro opgehaald. Ook de kleine beeldjes van de heilige Laurentius, die het bisdom heeft laten maken en die meereizen met de grote beelden, blijken populair: enkele exemplaren worden meegenomen door een toevallig aanwezige bakkersfamilie. Het grote beeld trekt de hele dag bekijks. Bezoekers gaan ermee op de foto of nemen het even in de hand.

CATECHESE ROND LAURENTIUS

in Zoetermeer werd Laurentius ook goed onthaald. In de Nicolaasparochie kreeg de estafette een plek tijdens de vierjaarlijkse Nicolaaszondag. “Het is niet toevallig dat dit samenvalt met Sacramentsdag”, vertelt diaken Ronald van Berkel. “Na de viering en de koffie organiseren we catechese over de heilige diaken voor verschillende leeftijdsgroepen.”

De parochie werkt daarbij met vijf groepen: baby's en peuters, kinderen, tieners, jongeren en volwassenen. “Op elk niveau vertelden we over het leven van Laurentius en wat zijn voorbeeld vandaag kan betekenen”, zegt Van Berkel. “Dat thema namen we vervolgens ook mee in de doordeweekse ochtendvieringen. Het werd zo een mooie week.” ■

Beelden: Bisdom Rotterdam

DIALOOG:

Het gesprek tussen generaties

Jongeren die niet langer de dromen van de ouderen bevragen, en alleen dromen zien die niet verder gaan dan hun neus lang is, hebben moeite met het dragen van hun heden en met het verdragen van hun toekomst. Als grootouders terugplooiën in zwaarmoedigheid, zullen jongeren zich nog meer buigen over hun smartphone. Het scherm blijft misschien aan, maar het leven dooft voortijdig.” Deze uitspraak over de vriendschap en verbondenheid tussen de verschillende leeftijden deed paus Franciscus in 2022 tijdens een catechese over ouderdom.

IDEALEN DOORGEVEN

De sociale leer van de Kerk roept op om samen te bouwen aan “een beschaving van liefde”. Jongeren en ouderen hebben elkaar daarbij nodig. Als zij elkaar niet spreken blijft elke generatie op zichzelf gericht en worden idealen niet doorgegeven. Een jongere die niet verbonden is met zijn wortels, leert niet de wereld om hem heen te begrijpen. Daarom is de liefdevolle en open dialoog tussen de generaties nodig, vooral de dialoog tussen grootouders en kleinkinderen.

Ouderen bezitten de rijkdom van het geleefde leven. Zij weten dat echte vreugde meer is dan consumeren, leuke dingen doen en comfort. Het gaat om de samenhang van alle leeftijden. Dat vraagt om aandacht voor de zorgen van de jongeren en om erkenning van de wijsheid van de oudere. De paus zei hierover: “De verbondenheid van de generaties is onmisbaar. In een samenleving waarin ouderen niet spreken met jongeren, jongeren niet met ouderen, volwassenen niet met bejaarden en ook niet met jongeren, is een onvruchtbare samenleving, een samenleving die niet naar de toekomst kijkt maar alleen naar zichzelf. Zij wordt eenzaam.”

VERANTWOORDELIJKHEID DRAGEN

Als je met alle leeftijden in gesprek bent, is je volwassenheid rijker en sterker. Het maakt ook de zin van het leven als geheel duidelijk. Die bestaat niet alleen tussen de 25 en 60 jaar. De zin van het leven is alles, van geboorte tot dood. Tegenwoordig leven veel mensen na de pensioendatum nog vele jaren in goede gezondheid. Ook dan dragen we verantwoordelijkheid voor onze samenleving en is het leven niet alleen maar ‘genieten’. Een oudere kan op heldere wijze over de diepere zin van de dingen en over het geloof en de liefde spreken, met oprechtheid de menselijke tekortkomingen en teleurstellingen schetsen en met dankbaarheid de vruchten van de lange levenservaring voorleven en doorgeven.

HET GESPREK TUSSEN DE GENERATIES

Het inzicht van de oudere is een kostbaar geschenk voor jongeren. Een oudere kan ook luisteren naar wat de jongeren bezighoudt en daarover met hen spreken en zich inzetten voor hun belangen. Naarmate er meer ouderen zijn, moeten we meer oog hebben voor de belangen van de jongeren. Het gesprek tussen de generaties zal bijdragen aan een werkelijk humane samenleving. ■

‘Jongeren
en ouderen
hebben
elkaar
nodig’

BEDEVAARTSEIZOEN IN BRIELLE

'In de kracht van de Heilige Geest'

Het thema van het bedevaartseizoen 2026 en van de Nationale Bedevaart is: *In de kracht van de Heilige Geest*. Pastoor Jack Glas, custos van het Heiligdom van de HH. Martelaren van Gorcum, nodigt iedereen van harte uit om in dit bedevaartseizoen een pelgrimage te maken naar Brielle.

Beeld: Bisdome Rotterdam

Bij de Nationale Bedevaart op zaterdag 11 juli verwacht het Heiligdom in Brielle weer vele honderden mensen. Ook op andere momenten is het Heiligdom deze zomer open. U kunt de bedevaartkerk bezoeken op dinsdag t/m zondag (13.00-16.30 uur). Elke dinsdag en donderdag is er om 14.00 uur een eucharistieviering. Voorafgaand hieraan is het mogelijk het

sacrament van boete en verzoening te ontvangen. Op donderdagen wordt voor de eucharistieviering de rozenkrans gebeden. "Het Heiligdom is de plaats waar de Martelaren van Gorcum hun getuigenis hebben afgelegd", zegt de custos in een video die voor dit bedevaartseizoen werd opgenomen. Hij wijst op het grote schilderij boven de ingang van de bedevaartkerk. "We zien hoe zij daar op die bewuste nacht van 8 op 9 juli 1572 stonden. Ze stonden voor de keus: geven we het geloof op, of houden we het vast? Ze wisten diep in hun hart: als we het geloof vasthouden dan weten we dat God met ons is, dat de Heilige Geest ons zal sterken en steunen. Door op bedevaart te gaan naar het Heiligdom, daar stil te staan bij hun getuigenis en samen de eucharistie te vieren, kunnen

wij ons laten raken en inspireren door het getuigenis dat de Martelaren op deze plek hebben gegeven."

Plan uw bedevaart op martelarenavangorcum.nl

Scan de QR-code en
bekijk de video

NATIONALE BEDEVAART: MET DE BUS NAAR BRIELLE

De Nationale Bedevaart op zaterdag 11 juli begint om 11.00 uur met een eucharistieviering. Bisschop Van den Hende is hoofdcelebrant in deze Mis. Er rijdt vanuit Rotterdam een bus naar Brielle. U kunt opstappen bij de HH. Laurentius en Elisabeth Kathedraal (9.00 uur) of bij Rotterdam CS (9.15 uur). Wilt u meerijden, meld u dan vóór 1 juli aan via bureau@bisdomrotterdam.nl of via T. 010 - 2815171. Er wordt een bijdrage gevraagd van € 12,50 per pelgrim. U kunt het bedrag betalen in de bus (contant of via een QR-code).

Gebed voor het bedevaartseizoen 2026

*Barmhartige Vader,
aan de heilige Martelaren van Gorcum hebt U de genade geschonken
om te delen in het paasmysterie van uw Eniggeboren Zoon.
Moge uw genade ons, op hun voorspraak, kracht geven
als we ons opgejaagd voelen en geen uitweg meer zien.
U keert ons lot ten goede
en in U vinden wij onze vreugde.
Moge de voorspraak van de heilige Martelaren van Gorcum
ons aanzetten tot een getuigenis van het Evangelie,
gesterkt door het geloof dat uw Geest ons daarin zal leiden.
Door Christus onze Heer.
Heilige Martelaren van Gorcum,
bid voor ons!
Amen.*

Beeld: Bisdome Rotterdam

Benoeming

- **Drs. J.M.J.P. Lamberts**, benoeming tot diaken in de parochie Heilige Thomas te Alphen aan den Rijn (tijdelijk tot 01-09-2026), 15-03-2026
- **J.J.P. de Lange**, benoeming tot priester-assistent van de parochie Sint Christoffel te Capelle aan den IJssel e.o., 12-04-2026
- **E.J. Nwoguzie c.s.sp.**, verlenging benoeming tot pastoor van de Portugees-Kaapverdische parochie O.L. Vrouw van de Vrede te Rotterdam (tot 13 april 2029), 13-04-2026
- **H.K. Meijer**, benoeming tot pastoor van de parochie HH. Martelaren van Gorcum en moderator van de federatie Driestromenland te Gorinchem, 01-05-2026
- **S.A. Kuik**, benoeming tot parochievicaris (kapelaan) van de parochie Sint Jan de Doper te Gouda e.o., 14-05-2026
- **Ihor Olkhovskiy**, benoeming tot priester van de Missione Cattolica Italiana in Olanda (MCIO) te Den Haag (voor 1.0 fte tot 31 maart 2031), 24-05-2026
- **F.X.M.A. Baggen**, benoeming tot diaken in de parochie Sint Christoffel te Capelle aan den IJssel e.o. voor 0.8 fte, 01-06-2026

Goedkeuring en kerkelijke zending

- **Mevrouw L.M.C. Maes**, goedkeuring pastorale zending als geestelijk verzorger ten behoeve van de PI Rijnmond, locatie Hoogvliet (Stadsgevangenis) te Hoogvliet voor een bepaalde tijd (tot 01-09-2028), 15-04-2026

Ontslag/ontheffing kerkelijke zending

- **Mw. drs. M.K.M.A. Falke-de Hoogh**, eervol ontheffing van de kerkelijke zending als pastoraal werker in de parochie HH. Petrus en Paulus te Leiden e.o., 15-03-2026
- **Drs. T.L.J. Nguyễn**, eervol ontheffing van de kerkelijke zending als pastoraal werker van de parochie Heilige Thomas te Alphen aan den Rijn, 01-04-2026

- **Mevrouw G.W.G.M. Vermeulen**, eervol ontheffing van de kerkelijke zending als geestelijk verzorger ten behoeve van de Zorggroep Rivas, locaties Waerthove te Sliedrecht en het Beatrix ziekenhuis te Gorinchem, 01-04-2026
- **J.J.P. de Lange**, eervol ontslag als parochievicaris van de parochie Sint Christoffel te Capelle aan den IJssel e.o. (met emeritaat), 12-04-2026
- **S.A. Kuik**, eervol ontslag als parochievicaris (kapelaan) en lid van het pastoraal team van de parochie H. Willibrordus te Hillegom e.o., 14-05-2026
- **W.T.M. Kuipers**, eervol ontslag als priester-assistent van de parochie Sint Jan de Doper te Gouda e.o. (met emeritaat), 14-05-2026
- **R.G.A. Kurvers**, eervol ontslag als administrator van de parochie Missione Cattolica Italiana in Olanda te Den Haag, 24-05-2026
- **F.X.M.A. Baggen**, eervol ontslag als diaken van de parochie H. Theresia van Ávila te Dordrecht, 01-06-2026

Overig

- **P.A. Kuhlmann**, benoeming per 26-03-2026 voor onbepaalde tijd tot lid van de diocesane bezoegroep voor de emeriti van het bisdom Rotterdam
- **C.P.M. van der Zwet**, per 30-04-2026 benoeming voor een eerste periode van vier jaar tot lid van het bestuur in de functie van Bisschoppelijk Commissaris van de Kerkelijke Instelling H. Isidorus de Landbouwer
- **V.M.B. Willems**, benoeming per 01-07-2026 voor een nieuwe termijn van vier jaar tot lid van het bestuur van de RK begraafplaats St. Agatha te Leidschendam
- **K. Delfos**, benoeming met terugwerkende kracht per 01-02-2026 voor een eerste termijn van vier jaar tot lid van het bestuur van de RK Instelling Kerkhof H. Nicolaas te Zoetermeer

Op 14 april overleed de heer **Cornelis Johannes (Kees) den Boogert** (1930), gepensioneerd pastoraal werker. Hij werd in 1956 tot priester gewijd van het bisdom Rotterdam. In 1977 werd hem dispensatie verleend in de verplichtingen van de heilige wijdingen. In 1991 werd hem de kerkelijke zending verleend als pastoraal werker. Hij was van 1989 tot 1993 lid van het bestuur van het Diocesaan Pastoraal Centrum. In 1997 ging hij met pensioen.

Op 18 april is overleden pater **Johannes Jetse (Jan-Jetse) Bol** (1943), missionaris van het H. Hart van Jezus, professie in 1964 te Berg en Dal en priester gewijd in 1976 te Rotterdam. Hij werkte in de parochies O.L. Vrouw van Lourdes en H. Antonius Abt te Den Haag-Scheveningen en de parochie H. Bernadette te Rijswijk. In 1987 werd hij jongerenpastor van het dekenaat Leiden. Hij was lid van de Diocesane Missieraad van het bisdom, vanaf 1993 pastoor in Leiden en vanaf 2001 tot 2011 pastoor in Schiedam.

Op 29 april overleed de zeereerwaarde heer **Johannes Gerardus Jozef (Jan) Straathof** (1936), priester van het bisdom Rotterdam, lid in de Orde van Oranje-Nassau, priester gewijd op 27 mei 1961. Pastoor Straathof heeft zich bijna vijftien jaar als priester ingezet. Hij was kapelaan in Sassenheim, Middelharnis, Honselersdijk en Vlaardingen en lid van het pastoraal team in het dekenaat Westland. Later volgden benoeringen als pastoor en administrator in Noordwijk aan Zee, De Zilk, Voorhout, Lisse, Hillegom en Katwijk aan den Rijn. Hij was daarnaast van 1984 tot 1997 deken van het dekenaat Bollenstreek. In 2002 ging hij met emeritaat.

Op 14 mei overleed zuster **Petronella Henrica (Nel) van Mil** (1934), vrouwe van Bethanië vanaf 1958. Nel van Mil werd in 1979 aangesteld als pastoraal coördinatrice van de Spaanssprekende parochie La Sagrada Familia te Rotterdam. In 1996 werd haar op eervolle wijze ontslag verleend uit deze functie.

Op 29 mei overleed pater **Nico Hofstede** o.carm. Hij werd in 1941 geboren in Delft, geprotest in 1965 en priester gewijd in 1969. In 2001 werd hij op voordracht van zijn provinciaal benoemd tot lid van het pastoraal team van het stadspastoraat Dordrecht. In 2012 werd hem uit deze functie eervol ontslag verleend.

Notariskantoor

Voorhout

Eerlijk advies, toegankelijk voor iedereen.

Herenstraat 49, 2215 KE Voorhout | 0252-215573 | notariskantoorvoorhout.nl

Aannemingsbedrijf
ZUIDHOEK B.V.
Grond- en sloopwerk, straat- en rioleringswerk
Loosterweg 35a, Voorhout, Tel: 0252 - 21 60 67

ZUIDHOEK B.V.

Voor al uw grond- en sloopwerk,
straat en rioleringswerk

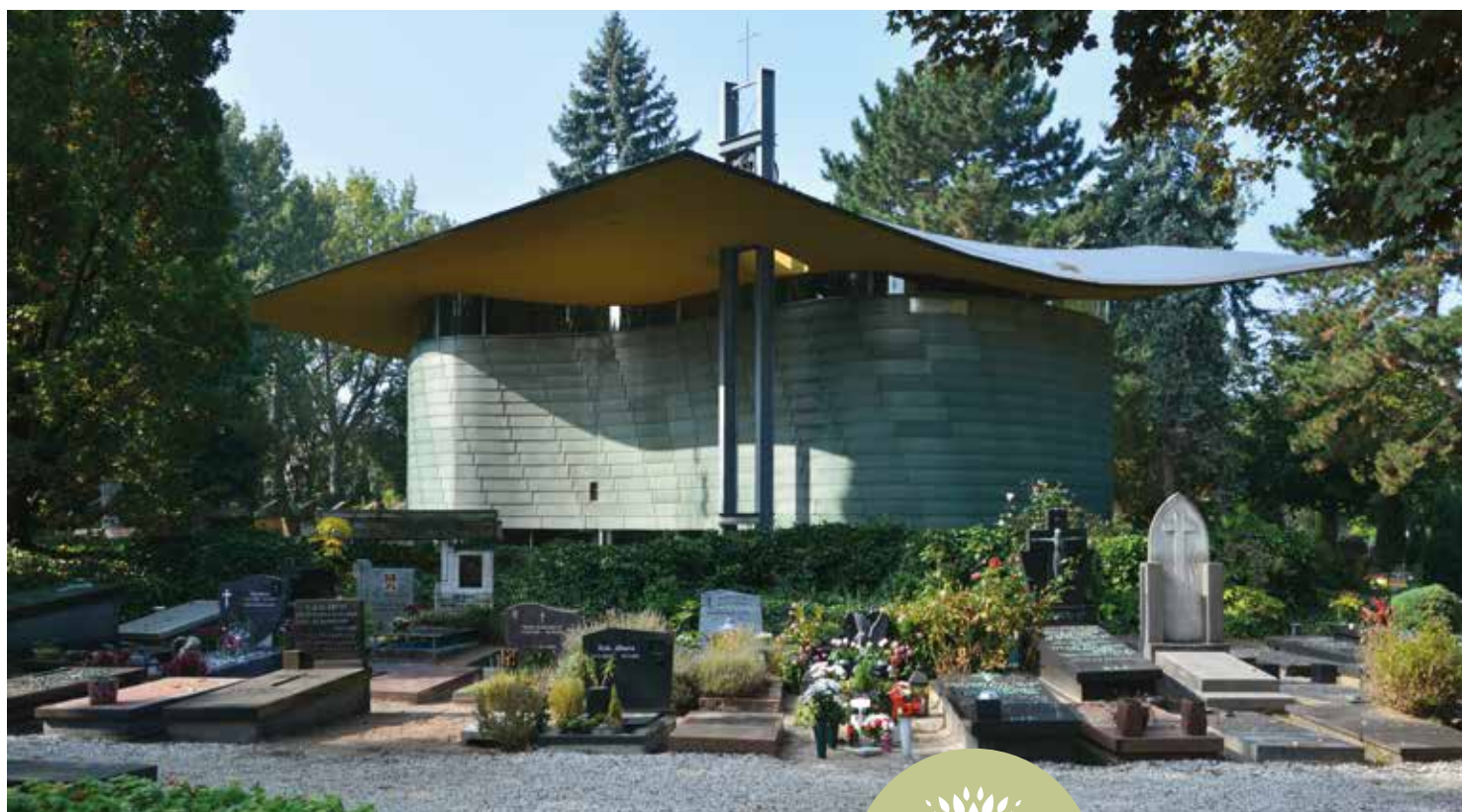
info@zuidhoekvoorhout.nl

0252-216067

Loosterweg 35a, 2215 TM Voorhout

St. Laurentius: meer dan een begraafplaats
Kleinschalig, klantvriendelijk en persoonlijke aandacht
www.begraafplaatslaurentius.nl | Crooswijk, Rotterdam

St. Laurentius
R.K. Begraafplaats & Crematorium

Nalaten aan de Kerk

het overwegen meer dan waard

Bisschop van den Hende:

"We mogen bijdragen aan een beschaving van liefde, bijdragen aan een gemeenschap die opbouwt in plaats van afbreekt."

Download de brochure voor meer info

Beelden: Ramon Mangold

Een woning die past bij uw wensen. Heemskerk Vastgoedwerk.

HEEMSKERK

makelaardij

Wildlaan 3 | 2211 JZ Noordwijkerhout

T 0252 375 736

www.heemskermakelaardij.nl

▲ Crematorium PAX ▼ Begraafplaats St. Barbara

▼ Arcade op begraafplaats St. Petrus Banden

Persoonlijke dienstverlening is onze kracht.

Bij PAX Begraafplaatsen & Crematorium is nu veel mogelijk in een sfeervolle omgeving:

- Begraven
- Cremeren
- Opbaring
- Rouwbezoek
- 24-uurskamer
- In onze sfeervolle kapel bij het crematorium is een eucharistieviering mogelijk!
- Chapelle Ardente (kapel in het licht)
- Afscheidsdienst in de kapel
- Condoleance in de sfeervolle koffiekamer
- Asbestemming

Heeft u vragen? Laat het ons weten!
T 070 350 37 18 - info@paxrkb.nl

PAX | BEGRAAFPLAATSEN & CREMATORIUM TE 'S-GRAVENHAGE

KERKHOF LAAN 10, 2585 JB 'S-GRAVENHAGE | WWW.PAXRKB.NL

Iedereen een thuis. U heeft de sleutel.

Je eigen vaste plek, met je eigen spulletjes. Ruimte om jezelf te zijn, te mogen zijn. Dát maakt van een huis een thuis. En dat is een onmisbare zekerheid in het leven. In ons land zijn er helaas meer dan 1 miljoen mensen die juist dat moeten missen. Daar kunt u met uw huis iets aan doen. Door uw huis na te laten aan Kansfonds als u er straks niet meer bent.

Kansfonds biedt sterke – en vaak verrassend simpele – oplossingen voor complexe problemen. En we zetten een vliegwiel op wat werkt. Zo weten we mensen een thuis te geven. Help ons thuisgeven. Laat uw huis (of een gedeelte daarvan) na aan Kansfonds. Kijk op www.kansfonds.nl/nalaten of bel **(035) 624 96 51** en vraag het gratis boekje *Wat is thuis* aan.

Wat is thuis? Lees de inspirerende verhalen en overdenkingen.

Een thuis lijkt zo vanzelfsprekend, je zou bijna vergeten hoe belangrijk het is. Totdat je de verhalen leest van mensen die geen thuis hebben. Hoe leven zij? Hoe houden zij hoop? En wat betekent Kansfonds voor hen? Vraag het gratis boekje *Wat is thuis* aan.